

Michal Kubal — Vojtěch Gibiš

pandemie

anatomie krize

KNIHA ZLIN

Pandemie anatomie krize

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

 KNIHA ZLIN

Michal Kubal, Vojtěch Gibiš
Pandemie – anatomie krize – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

in

Michal Kubal – Vojtěch Gibiš

pandemie
anatomie krize

Michal Kubal — Vojtěch Gibiš

pandemie

anatomie krize

≡ KNIHA ZLIN

© Michal Kubal, 2021

© Vojtěch Gibiš, 2021

ISBN tištěné verze 978-80-7662-241-8

ISBN e-knihy 978-80-7662-255-5 (1. zveřejnění, 2021) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7662-256-2 (1. zveřejnění, 2021) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-7662-257-9 (1. zveřejnění, 2021) (ePDF)

Zojce, Kryštofovi, Šimonovi, Anettě
a všem zdravotníkům, kteří prošli peklem

Úvod

Foto © Lukáš Bíba, 2021

Tohle všechno jste sami prožili. Tahle kniha vypráví o vás.

Pokračování této kroniky pandemie nemělo nikdy vzniknout. Nebyl by důvod ho psát – kdyby nezemřely desítky tisíc lidí a Česko nezažilo další rok rozvratu, obav a omezení života, jaká nikdo nepamatuje. Optimismus z léta 2020 se ale nenaplnil. Pandemie neutichla a její hrůzný průběh učinil z prvního jarního dramatu vlastně jenom předznamenání skutečné tragédie, která následovala na podzim, v zimě i na jaře dalšího roku.

Skoro jeden a tři čtvrtě milionu nakažených a třicet tisíc mrtvých – každý nový zvrat ve vývoji epidemie v republice přinášel další důvod, proč v práci započaté prvním dílem knihy neustávat. Celou tu dobu jsme se ptali, jak je to možné, proč k tomu došlo. A ze stejného důvodu vzniklo i tohle pokračování – aby popsalo, co se stalo, a naznačilo důvody této katastrofy.

Jarní vlna COVID-19 byla v Česku příběhem úspěchu. Včasné zavedení přísných opatření uchránilo zemi před scénami, jaké znala z nejpostiženějších oblastí Evropy a světa. Přetížení londýnští zdravotníci, nacpané newyorské márnice, zahlcená italská krematoria, čínské polní nemocnice. To všechno vidělo Česko jenom v televizi. Na začátku léta roku 2020 se zdálo, že tenhle příběh skončil. Republika, její obyvatelé a politická reprezentace se chtěli co nejrychleji vrátit zpátky do normálu.

Hlasy varující před návratem epidemie zaznívaly, přehlušoval je ale všeobecný optimismus. Na jaře, v létě i na začátku podzimu se čím dál víc lidí ptalo, jestli jarní tvrdá opatření, ochromená ekonomika nebo omezení péče v nemocnicích nebyly přehnanou reakcí, jestli společnost nezaplatila za zvládnutí epidemie nepřiměřenou cenou. Jestli neobětovala až příliš, aby zastavila nemoc, jejíž síla vůbec nenaplnila hrůzné předpovědi.

Důsledek se stále častěji zaměňoval za východisko. Míň a míň bylo slyšet, že právě tvrdá opatření zabránila naplnění černých scénářů známých z nejpostiženějších míst světa. Mírný průběh jarní vlny opakovaně zazníval jako argument, jímž se zpochybňovala vážnost hrozby. Stále víc lidí věřilo, že Česko je z nejhoršího venku – od nejvyšších pater vlády a státní správy přes zdravotnické experty

v různých medicínských oborech až po miliony obyvatel celé země. Od prvních tří případů, které úřady oznámily 1. března, zachytily testy v zemi do konce července 16 574 nakažených. 382 z nich zemřelo. Statistika, která v polovině prázdnin potvrdila triumf nad epidemií.

Necelé tři měsíce poté byl obraz úplně jiný. Dne 23. října překonal počet nově odhalených případů patnáct tisíc. Za čtyřadvacet hodin testy potvrdily stejný počet nakažených jako za prvních bezmála pět měsíců dohromady. Nejtragičtějším dnem se stal 3. listopad, kdy české úřady evidovaly 261 obětí. Za jediný den překonal počet mrtvých souhrn za první dva měsíce epidemie v Česku.

Znovu byli v médiích vidět přetížení zdravotníci, plné márnice, zahlcená krematoria, polní nemocnice. Tentokrát ale ne v Londýně, New Yorku, Bergamu a Wu-chanu. Už to byli přetížení zdravotníci v Uherském Hradišti, plné márnice v Chebu, zahlcené krematorium v Ostravě a polní nemocnice v Letňanech. A k tomu toxický mix pochybujících obyvatel, lékařských celebrit popírajících vážnost hrozby, nejasné vládní politiky, kvůli které se pomalu vytrácela důvěra lidí v přijatá opatření, a chybných kroků přispívajících ke zhoršení situace.

Ze světového premianta se během pár měsíců stalo jedno z epicenter pandemie. Už tehdy to byl smutný, ale taky fascinující příběh – asi každý si kladl otázku, jak se tohle všechno vůbec mohlo stát. A to ještě nikdo netušil, že po tvrdém nástupu nemoci na podzim přijdou další úderu na přelomu roku a na jaře.

První materiály pro tuto knihu jsem začal sbírat začátkem září 2020. Víc než sto hodin rozhovorů vedených v následujících měsících s desítkami aktérů se stalo jakousi časovou kapslí z doby, kdy se situace v zemi dramaticky měnila. Zaznamenávají počáteční váhání vlády a snahy přesvědčit premiéra Babiše o vážnosti krize. Popisují reakce na téměř špionážní zápletku kolem noční schůzky ministra Prymuly na Vyšehradě a jeho konce ve vládě. Zachycují proměny ministerstva zdravotnictví pod jeho nástupcem i rozpačité začátky při přípravách vakcinace. Líčí všechny debaty o tom, jak vážnou krizi epidemie ve skutečnosti představuje. Odrážejí se v nich diskuse, kdy a jestli rozvolňovat, i hádky o to, kdy a jak moc naopak přitvrzovat. Projevují se v nich rozpory mezi jednotlivými členy vlády, jejich frustrace. Připomínají odhodlání zdravotníků zvládnout ohromný nápor a zachránit co nejvíc lidských životů. A je v nich znát stále rostoucí únava lékařů a sester z nekončící krize.

Kroky jednotlivých aktérů této knihy měly bezprostřední dopad na životy mnoha jiných lidí – jednotlivců na nemocničních odděleních, ale i milionů obyvatel celé republiky. Lékaři a sestry jsou zvyklí rozhodovat o svých pacientech, často i v otázkách života a smrti. Tahle krize ale přinášela situace a problémy, které už západní svět téměř nezná – včetně obav, že pro další pacienty už by nemocnice nemusely sehnat potřebné vybavení ani personál, který by se o hospitalizované postaral.

I pro představitele státu znamenaly tyto měsíce zásadní změnu. Důsledky většiny politických kroků se projeví až v dlouhodobém horizontu, přímá odpovědnost se rozplývá v oparu dlouhých let mezi akcí a jejími důsledky. Málokdy se stává, že jednotlivá politická rozhodnutí mívají tak zásadní vliv na životy lidí jako ta, která vláda

učiní během pandemie. Skoro nikdy se neprojeví tak bezprostředně, jako tomu bylo právě v těchto měsících. Co bylo správně a co špatně, se ukázalo do pár týdnů. A úspěchy nebo omyly se měřily počtem hospitalizovaných, statistikou zemřelých a taky stovkami miliard korun ztráty, kterou způsobila vládní omezení.

Kniha přináší jedinečné svědectví o nebývalé epoše. Popisuje příběh krize, jakou Česko ve svých moderních dějinách ještě nezažilo, a popisuje ho tak detailně, jak ještě nikdy nezazněl. V rozhovorech pořízených uprostřed pandemie rozebírají jednotliví klíčoví aktéři svou motivaci, východiska, ale i přesvědčení a pochybnosti. Činí tak přímo v době, kdy dělají leckdy mimořádně složitá rozhodnutí. Vrcholní politici i zdravotníci v první linii v nich líčí fakta, ale i emoce ovlivňující jejich postoje a kroky.

Takový dokument už nikdy nevznikne. Nemůže. Emoce vymizí a nahradí je podstatně rozvážnější analýza tehdejšího dění. Details příběhů, často dokreslující zásadní motivy jednotlivých událostí, se v paměti aktérů s odstupem doby setrou. Syrové vnímání vypjatých situací nahradí snaha o jejich zpětnou korekci. Ovlivní ji znalost výsledku i toho, která drobnost zůstala jenom detailem a která měla mimořádný význam pro další vývoj.

Následující stránky nepřinášejí definitivní analýzu krizových měsíců a let. Snaží se o co nejvěrnější obraz důležitých událostí i motivů z pohledu jejich účastníků. Podrobnější popis už nikdy nevznikne. Mnoho vět z této knihy už teď zapomněli i ti, kteří je pronesli. Je to obraz doby – syrový, dramatický a drsný, stejně jako krize, kterou popisuje.

Tato kniha by nevznikla bez podpory mé rodiny i kolegů z České televize. Děkuji jim všem za toleranci, podporu, pochopení, ale i cennou inspiraci.

Především by ale tento projekt nebylo možné uskutečnit bez spolupráce všech jeho aktérů. Děkuji všem, kteří si uprostřed zuřící krize našli čas, abychom společně zachytili klíčové události průběhu pandemie v Česku.

Dění popisované v knize je rekonstruované na základě rozhovorů s následujícími aktéry (v abecedním pořadí):

Andrej Babiš, předseda vlády ČR

Martin Balík, zástupce přednosta pro intenzivní péči Kliniky anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny Všeobecné fakultní nemocnice v Praze

Ivan Bartoš, předseda České pirátské strany

Jiří Běhounek, hejtman kraje Vysočina

Jan Blatný, ministr zdravotnictví

Petr Dubaj, řidič, vdovec po oběti COVID-19

František Duška, přednosta Kliniky anesteziologie a resuscitace Fakultní nemocnice Královské Vinohrady

Vladimír Dzurilla, ředitel Národní agentury pro komunikační a informační technologie, vládní zmocněnec pro informační technologie a digitalizaci

Ivo Furmančík, ředitel Krematoria Ostrava

Marián Hajdúch, vedoucí laboratorní skupiny při ministerstvu zdravotnictví
Jan Hamáček, první místopředseda vlády, ministr vnitra
Martin Kuba, hejtman Jihočeského kraje, předseda Asociace krajů
Jan Kulveit, vědec, Oxfordská univerzita
Radek Lain, šéfredaktor deníku Blesk
Magdaléna Lavičková, vrchní sestra ortopedicko-traumatologického oddělení
Nemocnice Jihlava
Rastislav Maďar, vedoucí epidemiologické skupiny při ministerstvu zdravotnictví
Martina Marešová, ředitelka protiepidemického oddělení Hygienické stanice
hlavního města Prahy
Robert Plaga, ministr školství
Roman Prymula, ministr zdravotnictví, vládní zmocněnec pro vědu a výzkum
v oblasti zdravotnictví, poradce předsedy vlády
Jarmila Rážová, hlavní hygienička ČR
Pavel Řehák, předseda představenstva pojišťovny Direct
Petr Sládek, ředitel Nemocnice Uherské Hradiště
Petr Smejkal, hlavní epidemiolog IKEM v Praze, vedoucí Mezioborové skupiny
pro epidemické situace
Petr Šnajdárek, systémový architekt chytré karantény, člen Integrovaného
centrálního řídicího týmu
Martin Straka, primář interního oddělení Nemocnice Sokolov
Adam Vojtěch, ministr zdravotnictví
Ivo Vondrák, hejtman Moravskoslezského kraje

Uvedené statistiky o stavu epidemie v úvodu všech částí a dnů vycházejí z údajů platných v době psaní této knihy. Úřady tato čísla i s odstupem několika měsíců opakovaně měnily, ta ale i tak poskytují rámcový přehled o šíření nemoci v zemi.

Michal Kubal, říjen 2021

Do psaní téhle knihy se zpočátku mně ani Michalovi moc nechtělo. Na otázku, zda budeme pokračovat, jsme dlouho odpovídali neurčitě. Jenže pak nám došlo, že k pokračování nás donutili jiní. Ti, kdo nechali dojít pandemii v Česku až do strašné zdravotní katastrofy, kterou zažili leda naši prapředci před sto lety.

Tehdy i k nám dorazila pandemie španělské chřipky. V Československu, kde žilo po první světové válce třináct a půl milionu lidí, si podle odhadu historiků a lékařských expertů vyžádala mezi lety 1918 a 1920 čtyřicet až osmdesát tisíc obětí. COVID-19 zabil v Česku za rok a půl oficiálně přes třicet tisíc lidí, podle počtu nadúmrtí však ještě o několik tisíc víc. Drtivá většina z nich nové nemoci podlehla v rozmezí pouhých sedmi měsíců, kdy nemoc udeřila nejsilněji. A to i přes všechna historicky bezprecedentní opatření, která na čas radikálně změnila život v celé zemi...

Jako novinář jsem se tématu zdravotnictví nikdy výrazněji nevěnoval. Poprvé jsem se k němu dostal až na začátku roku 2020, kdy se jím museli zabývat prakticky všichni žurnalisté. Novou nemoc jsem se snažil bedlivě sledovat, četl jsem studie, rozhovory, doporučení velkých odborných organizací. V předchozím dílu této knihy jsem popisoval příběhy lékařů, sester, záchranářů a lidí, které se zdravotníci snažili zachránit až do posledního dechu. Jenže mi to všechno připadalo tak nějak vzdálené. Ty příběhy sice dokázaly dojmout, ale stále to bylo cosi dalekého, co se týkalo lidí v Číně, Itálii, New Yorku a dalších zemích.

Nikdy nezapomenu na ten pocit, když jsem minulou zimu stál u nás v Česku na anesteziologicko-resuscitačním oddělení a viděl tamní boxy plné pacientů. Za sklem, pár metrů ode mě, bojovali lidé o život. Všichni s covidem. Přišlo mi nepatřičné se na ně koukat, měl jsem husí kůže. Ti lidé den dva předtím lékařům a sestráám vyprávěli, co doma dělali. Byli plní života. Jenže covid jim zničil plíce. Když je zdravotníci před připojením na plicní ventilaci uspávali, bylo jim jasné, že spoustu z nich už nikdy neprobudí. Odcházeli bez bolesti, ve spánku po selhání orgánů či po odejmutí léčby, která by stejně k ničemu nevedla.

V českých nemocnicích umíralo mezi říjnem 2020 a dubnem 2021 tolik lidí jako nikdy v historii samostatného státu. Trpěli nejen oběti, ale i jejich rodiny a také

lékaři a sestry. K fyzickému vyčerpání po desítkách hodin přesčasů se přidávalo také to psychické. Na vrcholu dosud nejhorší koronavirové vlny v Česku, která přišla v polovině března, toho měli i ti největší optimisté mezi lékaři dost. Frustrovali je vládní zmatky, střídání ministrů, lidi ignorující i ta nejjednodušší opatření, a především fakt, že spoustě lidí ve svých nemocnicích neumějí nijak pomoci. Žádný zázračný lék se objevit nepodařilo. Existovaly sice preparáty, které dokázaly u některých skupin obyvatel vážnost choroby zmírnit, ale ve všech případech šlo o léky, které se musely podat v prvních dnech poté, co se objeví příznaky. Drtivou většinu lidí ale sanitky přivážely do nemocnic už ve velmi vážném stavu. S velkou dušností a oboustranným zápallem plic. Ty proklaté bílé plíce, jak říkali zdravotníci...

Rozhovory s nimi jsem strávil desítky hodin. Zdravotní sestry, „řadovi“ lékaři, šéfové oddělení intenzivní péče, záchranáři. Všichni měli o čem vyprávět, všichni zažili něco, co v českých podmínkách nikdo před nimi. Na některé z nich se v textu nedostalo. Buď nechtěli o tom, čím si prošli, mluvit veřejně, nebo byly jejich příběhy podobné těm ostatním a tuto už tak obsáhlou knihu by jen dál „nafukovaly“.

Všichni mi ale poskytli velmi cenný vhled do fungování českého zdravotnictví nejen během pandemie. Jeho systém s sebou v některých ohledech nese stále ducha doby vzdálené desítky let, ale přesto je v mnoha jiných na světové úrovni. To, že pacienti v Česku během koronavirové krize neleželi na chodbách, je ale jen zásluha zdravotníků, kteří upřednostnili pacienty před vlastním pohodlím, vlastními rodinami, a někdy i před vlastním zdravím.

Snažil jsem se kapitoly o nich napsat tak, abych jejich pohledem co nejvěrněji přiblížil to, co zažívali v krizových měsících. Jak se měnila jejich nálada, co jim dávalo a bralo síly, jak vnímali pandemii v různých etapách. Co prožili lidi jako Martin Šimša, který v říjnu 2020 odsloužil na urgentním příjmu, záchranné službě a v ordinaci neuvěřitelných 422 hodin. Když mu v prosinci do těla kapal lék remdesivir, přemýšlel, zda ještě uvidí vyrůstati svoji dceru. Dlouhé měsíce pak bojoval s postcovidovým syndromem a ještě v létě byl kvůli syndromu vyhořelí na antidepresivech. Lidí jako Barbora Tomšů, máma tří malých dětí, se rozhodla pomoci své domovské zlínské nemocnici. Přes půl roku se starala o lidi na ARO, i když na něm nikdy předtím nepracovala, a ještě ve volných chvílích „bojovala“ s trolly a popírači covidu na sociálních sítích...

Ne, tentokrát to nebylo nic vzdáleného. Bylo a je to pro mě osobní. Co máte říct vdově, která přišla o naprosto zdravého osmačtyřicetiletého manžela zřejmě jen proto, že někdo poslal do školky nakažené dítě s příznaky? Co říct člověku, který vám píše, že po velmi dlouhé službě sedí v noci v autě, pláče a nemůže se donutit jít domů?

Snažil jsem se příběhy jednotlivých aktérů vyličit co nejvěrněji. Některé věci, které se během pandemie děly napříč republikou, ovšem nelze otevřeně popsat ani v této knize. České zákony jsou nastaveny přísně a zdravotníkům by mohly hrozit žaloby. Zoufalá doba si žádá zoufalé činy. Oni ale všechno dělali v jediném zájmu. V zájmu svých pacientů. Zachránili jich obrovské množství. Tímto si všem v této knize i těm dalším desítkám tisíc „bezejmenných“ dovoluji poděkovat za nás všechny.

Za to, že kniha mohla vzniknout, děkuji kolegům z Televize Seznam v čele s Pavlem Cyprichem. Také děkuji za trpělivost svým rodičům, kteří mě kvůli knize dlouhé měsíce neviděli. Děkuji za pomoc Vojtěchu Lhotovi, který jako první kapitoly četl, editoval a občas se se mnou i hádal. A nesmím zapomenout na čivavu Karamelku. Když jsem se v únoru na tři týdny velmi zblízka a dost hrozně seznámil s COVID-19, poskytovala mi neocenitelnou společnost.

Poděkování ale patří hlavně těm, kteří se uvolili vyprávět mi o tom, co během pandemie zažívali, i když to pro ně občas bylo velmi těžké. Jsou to (v abecedním pořadí):

D., záchranář Zdravotnické záchranné služby hlavního města Prahy
Tomáš Gabrhelík, primář ARIM Krajské nemocnice Tomáše Bati ve Zlíně
Martina Hvozdenská, zdravotní sestra a předsedkyně Odborového svazu
zdravotníků Krajské nemocnice Tomáše Bati ve Zlíně
Robert Janda, vedoucí lékař OARIM Karlovarské krajské nemocnice
K., záchranář Zdravotnické záchranné služby Zlínského kraje
M., záchranář Zdravotnické záchranné služby Středočeského kraje
Katarína Petrželková, ředitelka MŠ, vdova po oběti COVID-19
Vít Samek, bývalý záchranář a bývalý zdravotní bratr ARO Fakultní nemocnice
Bulovka
Matěj Slovák, lékař iktového centra a oddělení neurointenzivní péče Všeobecné
fakultní nemocnice v Praze
Martin Šimša, lékař urgentního příjmu Oblastní nemocnice Kladno, lékař
Zdravotnické záchranné služby Středočeského kraje
Barbora Tomšů, zdravotní sestra Krajské nemocnice Tomáše Bati ve Zlíně
Tomáš Vacek, primář interny Nemocnice Jablonec nad Nisou
Jiří Vyhnal, primář ARO Nemocnice Kyjov

Vojtěch Gibiš, říjen 2021

BABICKA

22.12.2020

TATA

10.1.2021

Prolog

I.

Letopočet 2020 se v učebnicích dějepisu zařadí mezi období, která proměnila moderní civilizaci. Už dávno to všichni vědí. Bude se o něm psát jako o roku COVID-19. Pandemie téhle nemoci zabila miliony lidí, desítky milionů s ní bojovaly. Kvůli snahám zamezit jejímu šíření musely v jeden okamžik zůstat doma skoro čtyři miliardy lidí – polovina světové populace.

Teď zbývají z tohoto roku poslední hodiny. Změna letopočtu letos přináší konec jedné kapitoly nebývalé krize – aspoň formálně.

COVID-19 nese v názvu letopočet svého vzniku. Až teď ale končí rok, během něhož ukázal celému světu svou sílu. Hrozba získala reálné obrysy, už si všichni dovedou představit, co tahle nemoc dokáže. A i když se se sklonkem roku uzavírá i jedna část příběhu, všichni tuší, že skutečnou tečku za pandemií nenapíše lidstvo ještě dlouho.

Je to krize, jakou svět nepamatuje nejméně jedno století. Ještě nikdy se lidstvo nepotýkalo s pandemií v situaci, kdy by mělo v ruce takové technologické a vědecké možnosti. Zároveň ještě nikdy způsob života na planetě nenahrával šíření epidemie tak jako dnes. Oproti dřívějším dobám přichází nemoc v éře nebývale propojené civilizace, kde jsou si země i kontinenty blíže než kdy předtím, kde se může člověk přesunout z jednoho konce světa na druhý během jediného dne. COVID-19 udeřil v době, kdy je prosperita lidstva spojená se schopností obchodovat spolu a setkávat se.

Když 30. ledna Světová zdravotnická organizace poprvé upozorňovala na nebezpečí spojené s novou nemocí v Číně, uváděly oficiální koronavirové statistiky 171 úmrtí. Poslední den v roce je jich 1 813 188. Předběžné odhady WHO naznačují, že jich bude ještě o milion a čtvrt víc a že počet obětí za rok 2020 přesáhne tři miliony. Další odhady, vycházející ze srovnání s průměrným počtem úmrtí v předchozích letech, mluví ještě o vyšším čísle.

Zdravotnická krize, která postihuje miliony lidí, vyústila skoro okamžitě i v problém ekonomický. A ten mění životy miliardám dalších. Po dekadách růstu predikuje Světové ekonomické fórum pokles globálního hospodářství až o sedm a půl procenta – propad nevídaný od velké hospodářské krize před devadesáti lety. Světový obchod poklesl o víc než pět procent.

Za každým číslem ve statistice se ale skrývá konkrétní příběh. Platí to o každém z milionů zemřelých i stamilionů nakažených. Jejich boji o život většinou přihlíží pár nejbližších, nemoc se ale dotkla i lidí, jejichž osudy sleduje celý svět. Britský premiér končí v bezvědomí na jednotce intenzivní péče, americký prezident se léčí z nákazy. V Česku na COVID-19 umírá třeba oscarový režisér Jiří Menzel, historik Jan Křen nebo ekonom Michal Mejstřík.

I protiepidemická opatření mají konkrétní důsledky. Každý z nich by ještě před pár měsíci působila jako čirá fikce – opuštěná letiště, týdny a měsíce zavřené obchody, restaurace, provozovny. Ulice nejznámějších metropolí bez lidí. Světové památky, jindy přecpané davy turistů, zejí prázdnotou. Evropské státy obnovují hraniční kontroly. Během sporů o přístup k chorobě se hloubí další příkopy napříč již rozdělenými společnostmi v mnoha zemích. Lidé si kladou otázku, jestli je horší nemoc, nebo léčba, kterou proti ní vlády ordinují.

Končí rok, který zřejmě mnoho lidí označí za ten nejdramatičtější ve svém životě. Uměle stanovená hranice mezi dvěma letopočty s sebou většinou nese banální otázku: Jaký bude rok příští? V prvních minutách a hodinách po půlnoci ale zaznívá i sofistikovanější variace na stejné téma: Bude tento rok podobný tomu předchozímu, nebo bude svět fungovat jako před pandemií? A jak velká je šance restartovat život a vrátit se před COVID-19?

Čím déle krize trvá, tím palčivěji se tyto otázky připomínají. Co je normálem a co pouhou odchylkou? Je dění posledního roku jenom anomálií, která bude za čas vypadat jako bizarní epizoda? Nebo bude svět před nástupem téhle nemoci něčím, na co bude lidstvo jen nostalgicky vzpomínat?

II.

Bolest hlavy i teplota po první dávce vakcíny proti COVID-19 trvaly jenom pár hodin. Dneska už se Andrej Babiš cítí dobře. Zítra čeká předsedu vlády oběd s prezidentem Zemanem. Jejich dcery je nakonec přesvědčily, aby se v době přísných protiepidemických opatření nescházely celé rodiny, ale aby do Lán vyrazil jenom premiér.

Už zítra večer také televize odvysílá premiérův novoroční projev. Andrej Babiš v něm zmíní obrovskou tragédii, které musí země v posledních měsících čelit. Situace se navíc znovu začíná zhoršovat. „Člověk si pak říká – udělali jsme všechno, co jsme mohli? Bylo to pozdě, nebo brzy? Měli jsme být přísnější? Měli jsme poslouchat tohoto odborníka, a ne tamtoho? Měli jsme přijmout tato opatření, a tamta radši ne? Těch neodbytných otázek je spousta,“ přizná premiér. Hledání odpovědí bude i v dalších měsících ovlivňovat osudy milionů lidí.

Hned ráno vyrazí Pavel Řehák z chalupy k nedaleké přehradě. Když na podzim začal s otužováním, říkal si, že vydrží do října, možná do listopadu. Přišel leden, jsou tři stupně pod nulou a on i teď vchází do mrazivé vody. Trochu to připomíná situaci s epidemií v zemi – lidi si taky kousek po kousku zvykli na statistiky, které by ještě před rokem zněly jako z jiného světa. V těchto dnech přibývá i sto mrtvých denně, ale jako by to skoro nikdo neřešil. Republika chce žít svým životem.

Málokdo by čekal, že předseda představenstva pojišťovny Direct bude hrát v českém potýkání se s epidemií nějakou zásadní roli. Příběh Pavla Řeháka ale znají všichni: muž s excelovou tabulkou, který na jaře premiérovi a vládě pomocí jednoduchého modelu ukázal, jak bude vypadat exponenciální vývoj počtu nakažených v republice, a přesvědčil úřady k rázné akci.

Málokdo ale ví, že i v létě a na podzim se snažil vyburcovat předsedu vlády a další k přísnějším opatřením. Tehdy uspěl až po dlouhých týdnech a s následky váhání se republika nevyrovnala dosud. A přicházejí další chyby. Teď sleduje nový nápor nemoci, před kterým úřady na začátku prosince marně varoval. Ještě větší obavy v něm budí přípravy na nejdůležitější operaci celé pandemie. Očkování by mohlo tuhle krizi definitivně ukončit. První vakcíny už jsou v republice, přípravy ale složitosti i významu klíčového projektu ani zdaleka neodpovídají.

Na jaře měl mimořádný podíl na tom, že Česko první vlnu pandemie zvládlo. I teď se Pavel Řehák snaží bránit dalšímu zhoršení situace. Jarní zázrak se ale od podzimu opakovat nedaří.

Jan Blatný si přitukává se ženou. Jako vždycky při slavnostních příležitostech i dneska si otevřeli suché šampaňské. Docent se specializací na dětskou hematologii má za sebou hektický rok. Loni v lednu plánoval, že by opustil své působiště ve Fakultní nemocnici Brno a vydal se znovu na delší čas do zahraničí. Pak se ale změnilo vedení nemocnice a Jan Blatný se naopak začal do jejího chodu čím dál víc zapojovat. V pozici náměstka ředitele působil až do konce října, kdy přišla nabídka od premiéra Babiše: nahradit Romana Prymulu v čele ministerstva zdravotnictví.

Lékař bez epidemiologického vzdělání už třetí měsíc určuje další kroky v českém tažení proti epidemii. Muž bez politických zkušeností se zkouší orientovat ve fungování nejvyšších pater řízení státu. Někdejší náměstek ředitele fakultní nemocnice stojí v čele nejdůležitějšího ministerstva v době nejhorší zdravotnické krize posledního století. Tři důvody, proč mnoho lidí pochybuje, že v téhle misi uspěje. Jan Blatný si ale věří. „Já jsem nikdy nedělal nic, o čem bych si myslel, že se mi to musí nepodařit. Ono se to může nepodařit, ale to je moje věc,“ říká ministr. Vzpomíná, jak před léty odjel do zahraničí, když bylo jeho dítěti sotva půl roku. „Prostě jsem si řekl, že to udělám a že to zvládneme. I do toho jsem šel s tím, že to zvládnou. Já mám furt ten pocit, že to zvládnout jde.“

Roste ale počet lidí, kteří ministrovo přesvědčení nesdílejí. Čím dál víc hlasů říká, že právě jeho působení v čele ministerstva průběh epidemie v republice ještě zhoršuje.

Záběry z italského Bergama si Ivo Furmančík dobře pamatuje. Kolona vojenských nákladáků projíždějících opuštěnými ulicemi nočního města se stala jedním ze symbolů krize, jakou si západní svět už neuměl představit. Armáda převážela rakve s ostatky obětí COVID-19, které místní krematorium nestíhalo zpopelňovat.

Jarní zpráva z Itálie se týkala oboru, ve kterém teď Ivo Furmančík pracuje. V únoru to budou tři roky od chvíle, kdy stanul v čele největšího krematoria v zemi. Ostrava se v tomhle ohledu nachází v unikátní pozici – má sice zařízení s největší kapacitou v republice, je ale zase jediné na celý Moravskoslezský kraj.

Ředitel ví, že ho hned na začátku roku čeká zásadní jednání. Už v listopadu v krematoriu navýšili kapacitu chladících prostor. Bez toho by nezvládali nápor zemřelých, které jim pohřební služby den co den přivážely. Od té doby se situace jenom horší. Teď je mu jasné, že budou muset akci z italského Bergama opakovat. I z Ostravy budou muset rakve převážet jinam. Zemřelých je prostě tolik, že jejich krematorium nestíhá.

V konvoji, jehož záběry v březnu obletěly celý svět, převážela italská armáda jedenašedesát těl. Ivo Furmančík vypraví z ostravského krematoria jenom v lednu sedm konvojů. Každý poveze devětapadesát rakví. Šestkrát budou mířit do dvě hodiny vzdálených Hustopečí, jednou ale vyrazí skoro přes celou republiku až do Liberce.

Celkem to bude 469 těl. To ale ředitel ještě nemůže vědět. I při půlnočním přípitku mu ale hlavou proletí myšlenka na to, co ho už za pár dnů nemine.

Jan Hamáček sleduje zprávy o dění v ulicích. Silvestr bývá pro hasiče a policii jedním z nejnáročnějších dnů v roce. Letos ale čelí úplně jiným výzvám. V zemi roste nespokojenost. Omezení kvůli epidemii trvají dlouho a s nimi se zvětšuje i napětí mezi lidmi. Na jaře všechny vyděsila neznámá hrozba. Od podzimu je ale ochota dodržovat vyhlášená opatření stále nižší. A zákaz vycházení a shromažďování v den tradičních oslav přelomu roku může být další roznětkou nepokojů a demonstrací.

I on si s manželkou připije na úspěšný nový rok. Dneska si připomínají pět měsíců od svatby. Janu Hamáčkově se ale při vzpomínce na léto vybaví spíš politické váhání, které doprovázelo kroky proti sílící epidemii, a hádky ve vládě, kdo bude vlastně co řídit: „Bohužel jsme promarnili, co jsme na jaře těžce vybojovali.“

Nepochybuje, že v nadcházejícím roce boj s epidemií skončí. Pokud virus zásadně nezmutoje, napíše vakcinace tečku za plošnými opatřeními, tím si je jistý. Sám ale ví, že to nebude hned a že zemi nečekají lehké časy. „Ta doba, než ty vakcíny zaberou a než se to všechno zvládne, bude asi nejtemnější, co jsme zažili,“ přemýšlí nad měsíci, které má republika a její obyvatelé před sebou.

Těžko říct, jestli Petra Dubaje bolí víc ticho kolem něj, nebo zvuky veselí, které sem občas dolehnou z dalších bytů v domě. „Je to k zbláznění,“ říká.

Snaží se pohledem vyhýbat ozdobenému vánočnímu stromku, pod kterým si ještě před týdnem i s dcerou a manželkou rozdávali dárky. Teď zůstává v bytě čtvrtý den sám. Léčí se z COVID-19. Dvanáctiletá dcera nemoc překonala, je teď jenom o pár bloků dál u Petrovy mámy. Martina už se ale nikdy nevrátí.

Když mu po vánočních svátcích zavolali z trutnovské nemocnice, že jeho dvaadvacetiletá žena pár hodin po převozu zemřela, odmítal tomu uvěřit. Teď už na něj vědomí téhle nezpochybnitelné skutečnosti dolehlo naplno. Martina se stala jednou ze sto pětadvaceti obětí COVID-19, které ministerské statistiky evidují u data 26. prosince.

Ta realita se mu připomíná každým okamžikem. Život kolem plyne nerušeně dál. Ten jeho už ale nikdy nebude jako dřív.

Lékař ve službě na příjmu sokolovské nemocnice se dívá na další rentgenový snímek. Znovu vidí tak rozsáhlý zánět, že plíce skoro nerozezná. Primář zdejší interny Martin Straka už ví, že se na ně valí hrůza, jakou ještě nezažili.

Už za pár dnů bude i on chodit kolem výlohy, kde se vystavují smuteční oznámení. Na místě, kde bývá pět jmen, jich bude viset třicet. A budou se střídat mnohem rychleji než obvykle. I v tu chvíli bude mít pochopení pro ty, kteří skutečný rozměr hrozby stále popírají: „Neznaj nemocný lidi, nevidí to. My jsme zase zavřený v tom špitále a vidíme jenom ty sračky. Vidíme ten druhý extrém.“

Už za pár týdnů bude hodnotit nejhorší období, jaké během pandemie zažil. Z jejich nemocnic v západním cípu republiky se stane symbol hrozícího kolapsu zdravotnictví v celé zemi: „Kdyby to prasklo po čtrnácti dnech, tak se rychle zatáhne za brzdy, zatáhne se ruční páka a ta infekce by se začala brzdit. Ale my jsme to zvládali a oni furt chtěli být na hraně kapacity těch nemocnic,“ bude hledat příčinu, proč situace došla tak daleko. „Ale to bylo za hranou, na úkor maximálního přitápění pod kotel, ta mašina jela třísetprocentní rychlostí. Bylo jasné, že dál už to nepůjde.“

Ví, že se na ně žene něco nebývalého. Ještě si ale nedokáže představit, jak strašné to bude.

III.

Sedm lidí jsme zachytili někde uprostřed velkého příběhu, který prožívají – oni i miliony dalších. Ten příběh ale začal daleko dřív a pokračuje podstatně déle. Zásadní roli v něm hraje mnohem víc lidí. Je nutné vyprávět ho celý a z perspektivy co největšího počtu aktérů, kteří v těch dnech a měsících rozhodují o životech jednotlivců ve svých nemocnicích i milionů obyvatel v celé zemi.

Tady je.

1

Foto © Lukáš Bíba, 2021

Vítězství, které nepřišlo

30. června – 1. srpna 2020

Aktuálních případů celkem:

Úterý 30. června: 3 566

Neděle 1. srpna: 2 977

Hospitalizovaných:

Úterý 30. června: 130, v těžkém stavu 12

Neděle 1. srpna: 116, v těžkém stavu 19

Úmrtí celkem:

Úterý 30. června: 347

Neděle 1. srpna: 384

Blíží se léto. Rok 2020 se za pár dnů přehoupne do druhé poloviny. Lidstvo má za sebou několik bezprecedentních měsíců. Nemoc, o které na začátku roku věděl jenom málokdo, zastavila svět. Státisíce mrtvých, miliony nakažených, miliardy lidí v karanténě. Boj s nákazou stále nekončí. Během jednoho měsíce Světová zdravotnická organizace opakovaně oznamuje nejvyšší denní nárůst počtu případů – 7. června to bylo 136 tisíc nově nakažených, 21. června už 183 tisíc. Celkem ten den WHO eviduje osm milionů a osm set tisíc případů a 465 tisíc mrtvých od vypuknutí epidemie.

UNICEF varuje, že skoro miliarda a čtvrt dětí na celém světě nechodí do školy a u mnoha z nich může mít přerušení výuky vážný dopad na úroveň jejich vzdělání. Mezinárodní měnový fond zvyšuje svůj dubnový odhad poklesu světové ekonomiky skoro o dvě procenta na 4,9%, ztráty kvůli koronaviru odhaduje na dvanáct bilionů dolarů.

Evropská pobočka WHO upozorňuje na nebezpečí druhé vlny pandemie, čísla nakažených rostou ve třiceti zemích kontinentu. Německá kancléřka apeluje na občany, aby dodržovali opatření i v době, kdy se restrikce uvolňují. Česko se ale dívá dopředu. Pro hodně lidí je koronavirus minulostí a rádi by na předchozí půlrok a všechno, co přinesl, rychle zapomenu.

Uplynulé měsíce se na republice podepsaly zásadní způsobem, a to nejenom na její ekonomice, kdy se období vládní uzávěry pokoušely přežít tisíce podnikatelů a živnostníků.

V zemi, už tak rozdělené v názorech na politickou reprezentaci i směřování společnosti, přibývají další příkopy. Česko se dělí na „alarmisty“ a „chřípečkáře“, „rouškaře“ a „anti-rouškaře“. Část republiky je přesvědčená, že tvrdá opatření z jara byla přehnaná a že mírný průběh epidemie na českém území jednoznačně prokazuje zbytečnou hysterii, která nové onemocnění provázela. Jiní tohle tvrzení obracejí a argumentují, že epidemie měla mírný průběh právě jenom díky tvrdým opatřením a že důležitý je opatrný postup i v dalších měsících, aby se nemoc nevrátila a nepropukla znovu v plném rozsahu. Většina společnosti neví, co si má z těchto rozdílných pohledů na jednu z nejhorších krizí v moderních dějinách země vzít. Pro zkušenost z jara ani poučení z něj žádný jasný výklad neexistuje.

Statistiky jsou ale víc než příznivé, argumentů pro další udržování protiepidemických opatření ubývá. Na Karvinsku už druhý měsíc doutná ohnisko mezi horníky v OKD a jejich příbuznými. Vládní experti ovšem uklidňují, že se jedná jenom o lokální krizi, kterou mají pod kontrolou.

Republika se chce co nejdřív vrátit k normálnímu životu. Její obyvatelé mají pocit, že příběh s názvem COVID-19 se uzavřel. Hlasy, že vyhráno zdaleka není, zanikají v triumfálních prohlášeních z oficiálních míst.

Předehra zaměněná za představení, bitva považovaná za válku, první krok vydávaný za cíl celé cesty. Úvodní vítězství, které v sobě skrývá potenciál debaklu. Na lodi se slaví a v záplavě fanfár nejsou slyšet zvony varující před tím, že první ledovec byl jenom začátek, že první kra jenom předznamenávala celé ledovcové pole.

Úterý 30. června

Nově prokázaných případů: 149, aktuálních případů celkem: 3 566, provedených PCR testů: 4 412, hospitalizovaných: 130, pacientů v těžkém stavu: 12, nových úmrtí: 1, úmrtí celkem: 347

I.

Republika už se těší, až zítra definitivně odloží roušky. Zůstávají jenom v Praze, v metru. A potom samozřejmě u nich. Moravskoslezský hejtman Ivo Vondrák dobře ví, jak moc se jejich situace horší. Počet nakažených narostl za pouhé dva dny skoro o třetinu, stoupá i počet lidí v nemocnicích. Když se podívá na mapu republiky ukazující šíření nákazy v jednotlivých regionech, Moravskoslezský kraj září rudou barvou uprostřed jinak skoro čisté bílé plochy.

V počtu případů jsou nejpostiženějším krajem v zemi, už předstihli i Prahu, která byla po celou dobu epidemie nejhorším ohniskem. Okres Karviná vykazuje týdenní průměr 242 nových případů na sto tisíc obyvatel. Následují sousední Frýdek-Místek a Ostrava. Ze zbytku republiky hlásí nejvíc nových případů na sto tisíc obyvatel Prachatice – necelých osm. Čísla ukazující rozměr problému, který má kraj i Ivo Vondrák jako hejtman v jeho čele.

Snaží se ho vyřešit už šest týdnů. První zprávy o nakažených hornících přišly v polovině května, přesně v době, kdy v republice přestal platit nouzový stav. Ve čtvrtek 14. května osm nakažených, v neděli sedmnáct a k tomu pět příbuzných. V pondělí

dopoledne už je nakažených jedenadvacet pracovníků Dolu Darkov. „Když se někde objeví dvacet třicet nakažených, je jasné, že každý z nich má kolem sebe tři čtyři blízké. To poroste hodně rychle,“ říkal si tehdy hejtman Vondrák.

V dolech na polské straně revíru v té době evidovali dva tisíce nakažených horníků a stovky rodinných příslušníků v karanténě. Hejtman ví, že v českých provozech pracuje Poláků hodně: „Říká se, že mají šichtu v Polsku a pak přejedou hranice a mají druhou šichtu u nás.“ Tahle kombinace nevěstila nic dobrého.

II.

Města a vesnice po celém Česku se plní známými scénami. Skupinky dětí ve svátečním oblečení míří před osmou ranní do škol. Už žádné tašky s učebnicemi. Dneska jenom kytice nebo malý dárek pro učitele a učitelky a desky na vysvědčení. Školní rok končí oficiálně až v úterý 30. června, na mnoha školách ale využili možnost uzavřít tohle podivné pololetí už dnes.

Vrcholí půlrok, jaký nikdo nepamatuje. Děti šly do škol naposledy 11. března, potom až v květnu a červnu, a to ještě v omezeném režimu. Mezitím se žáci i učitelé snažili najít co nejlepší cesty, jak školu přenést do on-line prostoru. „Tak dlouho jsme bojovali proti mobilům ve školách, až máme školu v mobilech,“ shrnul to jeden ředitel základní školy. Byly to měsíce, kdy se v hodinách učili žáci i jejich kantoři.

Rodiče i zbytek země ale mnohem víc zajímá jiné vysvědčení – bilance dosavadního vývoje epidemie v republice. A v tomhle hodnocení si Česko nevede vůbec špatně.

Česko nápor nemoci zvládlo, vypadá to, že země chce na epidemii zapomenout. Premiér vyrazil do rezervace Bohdanečský rybník prohlédnout si úspěšné projekty hospodaření s vodou (zdroj: Úřad vlády ČR)

Celoevropské srovnání počtu případů na milion obyvatel ho řadí s průměrnou hodnotou 1 015 na třinácté místo z osmačtyřiceti sledovaných zemí. Rakousko a Německo vykazují téměř dvojnásobek (Rakousko 1 941 a Německo 2 313 na milion obyvatel), nejpostiženější země pak mnohem víc – Itálie 3 965 případů na milion obyvatel, Španělsko 6 300 a Švédsko, které při řešení pandemie zvolilo odlišný přístup spočívající v mnohem menších plošných restrikcích, dokonce 6 327 na milion obyvatel.

V počtu úmrtí je Česko na sedmnácté pozici s průměrem dvaatřicet mrtvých na milion obyvatel. Třeba Slovensko vykazuje pět mrtvých, ale Rakousko sedmdesát osm a Německo sto osm obětí na každý milion obyvatel. Na jaře nejpostiženější Itálie hlásí 574 mrtvých na milion obyvatel, Španělsko 606 a Velká Británie 637 obětí. Sledované Švédsko eviduje 518 obětí na milion obyvatel. Nejhuř je na tom Belgie, které mezinárodní statistiky přisuzují 839 obětí na milion obyvatel – šestadvacetkrát víc než Česku.

Po všech sporech kolem nedostatku ochranných pomůcek, po debatách o rychlosti a razanci opatření, diskusích o jejich přiměřenosti a hádkách o dostatečnosti vládních kompenzací pro každého, koho postihla uzávěra země, vláda dostává vysvědčení, které ji řadí k nejlepším ve světě.

III.

Další špatná zpráva. Ivo Vondrák má pocit, že v poslední době ani jiné nechodí. Od minulého týdne hygienici znovu testují tři a půl tisíce zaměstnanců dolů ČSM-sever a jih. V akci je i armáda, na druhé kolo testování v OKD už hygienici nasadili PCR testy. Teď dostali první výsledky: COVID-19 má skoro pětina zaměstnanců.

Chce se po něm, aby řídil boj s pandemií, jako na jaře. Všichni se ho ptají na přesná čísla, jako v dubnu a květnu. Žádají jasné kroky a smysluplný plán. Bez podpory nouzového stavu ale hejtman nemá v ruce žádné nástroje, jak toho dosáhnout. Nemá šanci, jak ovlivnit kroky krajských hygieniků. A s mnohými z nich nesouhlasí.

Spory vedení kraje a ostravské hygienické stanice už pronikají i na veřejnost. „Po skončení nouzového stavu jsme jako vedení kraje ztratili pravomoc řízení, nemáme přístup ani k přesným číslům a dokázali jsme prosadit plošné testování na všech dolech, i když jsme o to usilovali už dříve, až teď,“ píše Ivo Vondrák na svém facebookovém účtu. „Snažíme se ale bojovat, mnohdy bohužel s lidmi, kteří by měli stát na naší straně a kteří o opatřeních a řešení situace z epidemiologického hlediska momentálně rozhodují.“¹

Hněv a frustrace v karvinském okrese jsou jenom část problému. Zkušenosti z posledních týdnů ukazují, že systém označovaný za „chytrou karanténu“ má problém. Křehké jsou samotné jeho pilíře: testování je pomalé a komplikují ho chyby, úspěšnost trasování se s jarem vůbec nedá srovnávat.

V Moravskoslezském kraji přibývají další desítky případů denně. Ministerstvo tvrdí, že situace je pod kontrolou, ohnisko je jasně ohraničené a mimo postižené provozy se nákaza nešíří. Hejtman Vondrák má ale rád čísla. Ta ukazují, že přibývá pozitivních do třiceti let, víc než polovinu nových případů tvoří ženy. Pro něj jasná

Hejtman Moravskoslezského
kraje Ivo Vondrák (zdroj:
facebookový účet Ivo Vondráka)

zpráva: tohle nejsou jen havíři, takhle nevypadá jasně ohraničené ohnisko. A takhle nezabírá fungující systém.

Chytrá karanténa nestíhá při první reálné zkoušce. Systém pro deset milionů lidí bojuje už druhý měsíc s nákazou v řádech tisíců případů, na jediném místě, v jediném provozu. To vše v době, kdy ve zbytku republiky panuje klid a úřady tak mají dost času a prostoru, aby se nemusely zabývat ničím jiným.

„Zprvke hygienici narážejí na svoje limity – a ty se vyčerpávají velmi rychle,“ komentuje situaci Jakub Steiner, který v týmu CERGE-EI, Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium, vypracoval studii o vývoji trasování v Česku. „Tím druhým je to, že odborníci zodpovědní u nás za ochranu veřejného zdraví tak nějak kolektivně dospěli k názoru, že hrozba nakonec není tak vážná. Ilustrativní jsou všechny ty výroky, že horníci jsou mladí, zdraví a odolní. Pro ně tedy koronavirus žádné bezprostřední ohrožení nepředstavuje, takže problém vlastně neexistuje a stačí jen ochránit ohrožené skupiny obyvatel.“²

Jeden z nejčastějších argumentů na obhajobu jiného postupu než na jaře: moravskoslezský region má tisíce nakažených, ale v nemocnicích je sotva promile z nich. V březnu a dubnu si hospitalizaci vyžádala skoro desetina ze všech zachycených případů. Nikdo se neptá po věkové struktuře nakažených ani dalších možných aspektech. Vůle přijímat podobně bolestivá a drahá opatření jako na jaře klesá stejným tempem jako množství závažných průběhů.

IV.

Je po páté odpoledne. Na nástupišti číslo tři na pražském Hlavním nádraží stojí dlouhý žlutý vlak společnosti RegioJet. Po jedenácti letech se chystá k odjezdu přímý spoj mezi Prahou a jadranským pobřežím.

Miliony lidí se v těch dnech dávají do pohybu – tak jako v letech předtím. Ještě před pár týdny přitom nikdo netušil, jak bude léto vypadat. Evropa se po jaru ve znamení uzávěr otevírá a chce během turistické letní sezony zapomenout na měsíce prožité ve strachu z nové nemoci.

Je 17.20. Vlak se dává do pohybu. Souprava s dvanácti vagony vyráží na patnácti-hodinovou cestu pěti zeměmi. O půlnoci večerka, budíček ráno v šest před chorvatskými hranicemi. Před devátou příjezd do Rijeky. „Je to cesta asi přesně na pět piv,“ žertuje o svém hitu letní sezony Radim Jančura.³

Uprostřed deset metrů širokého Karlova mostu se po celé jeho délce táhne dlouhý stůl. Měří pět set patnáct metrů. Po obou stranách jsou připravené lavice, na stole prostřené bílé ubrusy a v pravidelných rozestupech stojí v lahvích od vína naplněných vodou kopretiny.

Nápad muže s černým kloboukem, který teď po mostě chodí sem a tam. Kavárník Ondřej Kobza odpovídá na otázky desítkám organizátorů, rozdává rozhovory. Ze všeho nejvíc si ale užívá atmosféru akce, kterou vymyslel a uvedl v život. „Vždycky jsem chtěl uspořádat takovouhle akci, kde by byl takhle dlouhý stůl. Pak jsem viděl fotky Karlova mostu, kde bylo úplně prázdné, jenom labutě tam byly,“ líčí začátek

Oslava na Karlově mostě (foto: Lukáš Bíba)

cesty k dnešní oslavě. „Bylo to na poslední chvíli, ale říkal jsem všem – je začátek prázdnin, pojďme to udělat. Bylo to tak absurdní, že to vyšlo.“⁴

Je to obří večírek na jednom z nejikoničtějších míst Prahy. Registrace se naplnily do pár hodin po zveřejnění. Je tu na dva tisíce lidí, mezi nimi obyvatelé centra Prahy, umělci, sportovci i politici hlavně z pravicové opozice, kterým zanedlouho odstartuje kampaň před volbami. Některé přilákala unikátnost téhle akce, jiné zase šance potkat cizí lidi – na jaře věc zapovězená. Ostatní přišli říct symbolické sbohem epidemii, která od března změnila jejich zemi.

Neděle 5. července

Nově prokázaných případů: 75, aktuálních případů celkem: 3 967, provedených PCR testů: 1 524, hospitalizovaných: 132, pacientů v těžkém stavu: 14, nových úmrtí: 2, úmrtí celkem: 352

Oslavu na Karlově mostě budou v dalších měsících často zmiňovat zastánci vlády – podle nich i opozice podlehla euforii a pomáhala šířit nákazu. Hygiena ale v souvislosti s touto akcí nebude evidovat ani jeden případ covidu. Happening v centru Prahy i vlaky do Chorvatska ale symbolizují převažující náladu v zemi: lidi se těší na dovolenou a na COVID-19 chtějí zapomenout. V hlavním městě se slaví konec pandemie, premiér slibuje, že už nikdy nezavedou žádná plošná opatření. Nákazu v Karvině vláda vydává za ohraničené ohnisko, druhou vlnu za riziko, před kterým zemi ochrání chytrá karanténa.

Země se vrací k životu před koronavirem. Stejně tak i jedna z nejvýraznějších tváří českého boje s epidemií, Roman Prymula. Rodina, kolo, šachy, práce. Situace by se mohla zdát prosluněná jako dnešní neděle, ve které se opírá do pedálů svého kola. Roman Prymula to tak ale ani zdaleka nevidí: „Je téměř jisté, že druhá vlna bude.“

Na jaře právě on oznamoval klíčová rozhodnutí. Na jeho názory se odvolával premiér, když zdůvodňoval protiepidemická opatření, tehdy nejprísnejší v Evropě. Stíhal v těch dnech sotva dojet domů pro vyprané věci. Veškerý čas mu brala práce v rámci nejužšího vládního týmu. Pro klíčovou roli v boji s nákazou měl skoro ideální předpoklady: profesor epidemiologie s mezinárodním renomé a s manažerskými zkušenostmi, které získal v jedné z největších českých nemocnic. Na jaře Roman Prymula dominoval žebříčkům popularity. Už v dubnu prezident oznámil, že mu za zvládnutí jarní vlny pandemie udělí nejvyšší státní vyznamenání – Řád Bílého lva.

S padajícími čísly nakažených přišel i pád profesora Prymuly. Postupně skončil ve všech svých funkcích – v čele Ústředního krizového štábu a nakonec i jako náměstek na ministerstvu zdravotnictví. Působí teď přímo na Úřadu vlády, ve funkci, kterou kabinet zřídil kvůli jeho příchodu. Oficiálně se jeho pozice jmenuje „vládní zmocněnec pro výzkum v oblasti medicíny“.

I Roman Prymula dobře zná nastavení chytré karantény. Zblízka sledoval vojáky, jak během šesti týdnů připravují digitalizaci zdravotnictví, kterou předtím ministerstvo chystalo tři roky. Za měsíc a půl propojili stovky odběrových míst a testovacích

Roman Prymula na jednom z jednání vládního týmu během léta (zdroj: Úřad vlády ČR)

laboratoří v jednotný projekt, vytvořili systém, který měl zajistit trasování nakažených a jejich kontaktů. V případě potřeby také umožňoval navýšení kapacit.

To se ale v OKD nestalo. „Proč? To mně samotnému není jasné,“ komentuje profesor. Karvinsko bere jako důkaz, že výkonnost systému se nelepší, naopak. Nesdílí jistotu premiéra Babiše a ministra Vojtěcha, že projekt ochrání republiku před druhou vlnou. „V tomto stavu si nejsem jistý. Ty prodlevy, které vidíme na severní Moravě, vedly k tomu, že těch případů je tam víc, než muselo být.“

Nepochybuje, že i v krizi systém jako celek obstojí, že bude platit mantra jarních měsíců: v Česku italský scénář nehrozí. I kdyby se epidemie rozjela, věří, že zdravotnická zařízení situaci zvládnou, že omezení ve stylu jarního přerušení péče o neakutní případy uvolní dostatečné kapacity, aby nemocnice nápor pacientů s COVID-19 ustály.

Problém vidí jinde. Do odborných záležitostí začala promlouvat politika. „To se samozřejmě může výrazně vymstít. Takováhle věc se nedá dělat podle toho, jestli ta opatření jsou oblíbená, nebo nejsou,“ shrnuje Roman Prymula teď na začátku července jarní zkušenosti s fungováním vlády. „Na začátku, když byla populací oblíbená, se dělala masivně. Pak, když ta populace začala točit na druhou stranu, se intenzivně dělat přestala. Teď dojdeme do situace, že se budou muset začít dělat, byť nebudou v oblíbě. A to je taková třetí fáze, která tady ještě nebyla.“

Sobota 11. července

Nově prokázaných případů: 53, aktuálních případů celkem: 4 272, provedených PCR testů: 2 321, hospitalizovaných: 128, pacientů v těžkém stavu: 15, nových úmrtí: 0, úmrtí celkem: 354

Je to jeden z mnoha barů na pražské Vinohradské třídě. A dívka, která se v něm ten večer baví se sedmnácti přáteli, jenom jedním ze stovek jeho návštěvníků.

Už za pár dnů ale název Techtle Mechtle ovládne český mediální prostor, budou o něm mluvit nejvyšší političtí představitelé a stane se symbolem šíření nemoci COVID-19 v letních měsících. A dívka, která teď popíjí se skupinou svých známých, se obrátí život naruby: „Kdyby mi někdo ukázal, co bude následovat po večíрку, nikam bych nešla a ten večer bych si rozhodně odpustila.“⁵

Bar Techtle Mechtle je přes den nenápadný podnik v suterénu činžáku naproti pražskému Radiopaláci. V noci ale jeho šedivé průčelí ožije barvami – dvě lampy tu osvětlují fasádu střídavě na zeleno, na červeně a do fialova. Za prosklenými dveřmi vedou schody dolů do baru, členitého prostoru o několika patrech.

V sobotu večer je tu plno, klub má oficiální kapacitu pět set návštěvníků. Roušku nenosí nikdo, vládní nařízení ji vyžadují pouze ve veřejných prostorách. Tohle je ale bar. Hudba hraje nahlas. Když si tu skupinky u jednotlivých stolů chtějí povídat, musejí hodně křičet. Ideální místo pro šíření choroby přenášené kapénkami.

Baví se tu i skupinka sedmnácti mladých lidí, žen i mužů. Jsou tu sportovci, florbalisti i fotbalisti z několika pražských klubů. Zdaleka se neznají všichni. Někteří si za čas téměř ani nevybaví dívku ze svého středu, o které bude diskutovat celá republika.

Ten den si přišla užít sobotní party. Baví se dobře, noc se vydařila. Netuší, že se za pár hodin stane pacientkou 0 v jednom z nejznámějších prázdninových clusterů v České republice. V souvislosti s tímto večírkem hygienici vytrasují stovky lidí. Budou rozesetí po celé republice.

Neděle 12. července

Nově prokázaných případů: 59, aktuálních případů celkem: 4 270, provedených PCR testů: 1 589, hospitalizovaných: 132, pacientů v těžkém stavu: 15, nových úmrtí: 1, úmrtí celkem: 355

„Momentálně jsme ve fázi, kdy odborný pohled není úplně to, co by ovlivňovalo další dění. Spíše se vede boj o interpretaci a povede se boj o zodpovědnost.“ Jméno Jana Kulveita zatím v republice mnoho lidí nezná. Jenom málo Čechů ale působí na tak prestižní univerzitě jako on. Na britském Oxfordu se zabývá modelováním a globálními riziky. Teď uprostřed českých snah nechat pandemii za sebou opakuje své varování, aby země nástup podzimní vlny nepodcenila: „Zrádné je, že situace v nemocnicích, na JIP a počet mrtvých má značné zpoždění, takže prostor pro scestnou argumentaci, důležité není reprodukční číslo, ale situace v nemocnicích bude. Skutečně je to teď jedna z hlavních částí narativu o tom, jak je situace výtečná,“ píše na svém blogu.

Jan Kulveit celou kariéru studuje hrozby, které by mohly lidstvo v budoucnosti potkat. „My běžně uvažujeme o tom, jak by lidstvo mohlo skončit. Jako úplně skončit,“ objasňuje. Teroristický útok biologickou zbraní, která vyhladí většinu populace, epidemie, na niž umře devadesát procent obyvatel planety.

Příběh aktuálního náporu nemoci by v konkurenci jejich teoretických modelů nepatřil k nejkatastrofálnějšímu. Vysvětluje, že i to mu pomáhá udržet si na současné dění

Jan Kulveit se na univerzitě v Oxfordu věnuje výzkumu hrožících katastrof (zdroj: Future of Humanity Institute)

střízlivý pohled: „Nějaké emocionálnější reakce, obavy o globální dopady – tím jsem si prošel, když jsem se tomu oboru začal víc věnovat a uvědomil si, jak je ten svět křehkej.“

Snaží se vysvětlovat ostatním pozadí toho, co se děje, predikovat, jak by se situace mohla vyvinout. Objasňuje chování viru ve společnosti. Problém ale Jan Kulveit tuší s příchodem školního roku: „Skutečný ohňostroj vypukne s koncem prázdnin, kdy se, zdá se, všichni zkusí ‚vrátit k normálnímu životu‘. Otevření škol a univerzit, s chladnějším počasím přesun části společenských interakcí dovnitř, pokles obezřetnosti s pokračující dezinformační kampaní v duchu ‚COVID je běžná sezónní viróza‘ a zpětnovazební smyčka s tím, že se přestane stíhat trasovat a testovat... by mohly zvednout R cca na 2.“

Připojuje své modely takového scénáře. Na konci září ukazují desítky tisíc nakažených. Sám nevěří, že by něco takového mohlo nastat. Realita podle něj donutí lidi zodpovědné za chod státu opět respektovat názory odborníků. Je to jedna ze zásadních změn, které tahle pandemie přináší oproti měsícům a rokům předtím: „Zajímavou vlastností covidu je, že zatímco běžně v politice je prodleva mezi celkem libovolnou nekompetencí a blábolním a tím, kdy takového politika ‚dostihne realita‘, roky, u covidu jsou to spíš měsíce.“

Další důvod, proč je přesvědčený, že na jeho dnešní temnou vizi nedorazí.

Pondělí 13. července

Nově prokázaných případů: 64, aktuálních případů celkem: 4 338, provedených PCR testů: 3 799, hospitalizovaných: 132, pacientů v těžkém stavu: 21, nových úmrtí: 1, úmrtí celkem: 356

Nevypadá to nijak výjimečně. Zase další ohnisko, pár nemocných. Jenom ten název baru zní zvláště: Techtle Mechtle. Ředitelka protiepidemického odboru pražské hygienické stanice Martina Marešová se pouští do práce.

Nakažená návštěvnice baru. V sobotu bez příznaků, v neděli už horečka a zimnice. Na vlastní náklady si zašla na test, nechtěla ohrozit rodinu. Výsledek pozitivní. Byla na večírku se skupinou asi patnácti lidí. Zná jména asi pěti z nich, zbytek dává dohromady. Vcelku standardní případ.

Je ale nutné dotrasovat případné kontakty. Dá se předpokládat, že v baru byli hlavně mladí lidé, ti mezi rizikové skupiny nepatří. Stává se, že o nemoci vlastně ani nevědí, a to je ta nástraha. Nevědí o ní, ale můžou ji přenášet. V létě se ohrožené skupiny obyvatel – seniory a lidi s přidruženými nemocemi – daří chránit, ale právě bezpříznakoví by mohli nákazu šířit dál. Proto musí hygiena pečlivě došetřit každý případ, i když to venku vypadá, že koronavirus je už opravdu minulostí.

Od prvních českých případů z počátku března neměli v Praze nikdy nulu. Ani teď. Denně mívají pět sedm případů. Už i Martina Marešová začíná věřit, že by ten největší nápor mohl být za nimi. Hlavní město bylo po celou jarní vlnu nejpostiženějším regionem a ředitelka epidemiologické služby pražské hygienické stanice sledovala to nejhorší z epidemie zblízka. Teď doufá, že sleduje zblízka i její závěr. „Epidemie končí,“ říká si. „Bude ještě pár případů a vymizí to do ztracena.“

Právě ona se 1. března snažila rekonstruovat kroky dvou ze tří prvních pacientů v republice. Profesor zemědělské univerzity si nemoc přivezl z Itálie, stejně jako mladá americká studentka. Osm hodin tehdy pátrala po kořenech a dopadech jejího případu. Správné epidemiologické šetření přesně podle příruček. Jarní realita je ale naučila účelnosti a návod na zvládnutí stovek pacientů denně příručky neposkytovaly.

Věří, že epidemie zmizí, chce se ale pro jistotu připravit na její možný návrat. V červnu začala tlačit na zřízení externího call-centra, které by za její lidi provádělo šetření pacientů. Píše e-maily, telefonuje. Argumentují jí legislativou – první šetření může podle zákonů provádět jenom zdravotník nebo hygienická služba. „Podle mě to jde nějak upravit. Ale pořád se nic neděje,“ říká si Martina Marešová.

Vypadá to, že krize končí. Musí ale udělat všechno, aby se nerozjela znovu. Proto se snaží každý případ došetřit co nejpečlivěji. Jako teď tenhle bar se zvláštním názvem: Techtle Mechtle.

Pátek 17. července

Nově prokázaných případů: 130, aktuálních případů celkem: 4 525, provedených PCR testů: 4 727, hospitalizovaných: 135, pacientů v těžkém stavu: 21, nových úmrtí: 2, úmrtí celkem: 360

I.

Sedíme na Úřadu vlády. V kanceláři Andreje Babiše to i po třech letech v úřadu vypadá, jako by se právě nastěhoval. Jenom minimum osobních věcí na stole nebo na stěnách. Za stolem velké papírové krabice, jakoby připravené na další balení.

Probíráme, jakou lekci si odnesl on sám z jarního náporu epidemie. „I díky tomu viru jsem pochopil, jak je zdravotnictví důležitý. A kolik věcí tam není vyřešených,“ přiznává Andrej Babiš. Teď už se chce posunout dál. Za hlavní výzvu pro následující

období pokládá rakovinu: „To je teď můj hlavní projekt. Postavit Národní centrum prevence rakoviny.“

Připouští, že roli v tom hraje i osobní zkušenost. Líčí, jak žil celý měsíc v domnění, že má sám nádor prostaty. Zatímco se země pomalu vracela k normálu z nejtvrďšího sevření koronavirové epidemie, premiér prožíval své vlastní zdravotní drama: „To není sranda, mít pocit, že máte rakovinu. A teďka nespíte. Jdete na magnetickou rezonanci a na CT. A nakonec jsem musel jít i na biopsii, což není vůbec příjemná záležitost. Ale naštěstí to dopadlo dobře.“

V boji proti rakovině cítí velký potenciál. Má plány na budování center prevence, chce lidi motivovat, aby včas chodili na vyšetření a lékaři tak mohli nemoc zachytit v raném stadiu. „Když budu levicový populist, jak říkají média, tak ano – zachránili jsme tisíce životů od koronaviru a teď zachráníme tisíce životů od rakoviny.“

„Covid je samozřejmě ve srovnání s rakovinou podstatně menší problém. Jenomže nebezpečnost tohoto problému je v kouzlu okamžiku.“ Roman Prymula dobře ví, jaké nástrahy aktuální epidemická situace skýtá a jaké argumenty se teď Andreji Babišovi honí hlavou. V premiérově okolí se jako vládní zmocněnec pohybuje i dál. Odpověď na debatu o koronaviru a rakovině už si sám pro sebe zformuloval nescetněkrát. „Rakovina nikdy nevyskočí tak, že by nám tady přesytla systém a přivedla nás na pokraj katastrofy. Tohle to bohužel umí.“

Profesor epidemiologie zblízka sledoval, jak se od prvních dnů krize proměňuje premiérův přístup. Stál po jeho boku ve dnech, kdy kabinet za jediný týden přijal opatření, která v republice neplatila desítky let. Vnímál jeho uvažování v době, kdy Česko začalo tato opatření uvolňovat. „Asi nejhorší je, že řada lidí odtáhla premiéra od covidu směrem k onkologii,“ analyzuje Roman Prymula současnou situaci.

„Já se nedivím, že tomu podlehl. Laik tomu podlehe nepochybně a ta čísla vypadají přesvědčivě.“ Roman Prymula zná argumenty některých odborníků na onkologii, kterým teď Andrej Babiš naslouchá víc než předtím. Slýchává statistiky o tom, kolik tisíc obětí si ročně vyžádá rakovina plic a jiné druhy onkologických diagnóz. „Vede to k tomu, že se řekne – vždyť ono to kolem covidu je všechno blbost a musíme dělat všechno ostatní, abychom zabránili nějakým rakovinám, kterým se dá předejít.“

Premiérovu rozhodnost z jara nahradily pochybnosti. Roman Prymula v tom vidí problém. „Když se to pustí ze řetězu, krotí se to velmi, velmi složitě.“ O nástupu druhé vlny vládní zmocněnec nepochybuje, razancí české reakce už si tak jistý není. „Je to, jako když jedu autem. Když jedu šedesát, kdekdo umí zabrzdit na nulu. Ale když to pustím a jedu tři sta, ubrzdít to na nulu není vůbec jednoduchý.“

Vývoj této veřejné debaty, stále hlasitější kritika vládních kroků z jara, mnozí cí se hlasy populárních lékařů z jiných oborů, že opatření neodpovídala vážnosti hrozby – to všechno otřásl dříve pevným premiérovým přesvědčením. Na jaře byla jeho motivace jasná: „Přemýšlel jsem v první rovině o tom, že se nesmí stát, co se stalo v Itálii, že tam na chodbách rozhodují, jestli budou někoho intubovat, rozhodují o někom, kdo bude žít, nebo nebude žít. To byl ten hlavní motor – nedopustit, aby se u nás stalo to, co je v Itálii. Že nebudou lůžka, nebudou ventilátory.“

Teď ale slyší i kritické hlasy. Zvažuje, jakou hrozbu nákaza představuje. Snaží se dopátrat, zda je skutečně rizikem pouze pro lidi s přidruženými nemocemi. Hledá

odpověď na otázku, jestli může COVID-19 zabít jinak zdravého člověka: „V podstatě stále žiju v tom, že ne. I když údajně byly případy, kdy se to stalo. V tom stále nemám úplně jasno.“

Nyní to vypadá jenom jako teoretická otázka. Objevují se zdánlivě podstatnější problémy. Unijní lídry čeká klíčový summit o pravidlech využívání fondu oživení, který Evropská komise vyhlásila na podporu evropské ekonomiky, zasažené koronavirovou krizí. Rozdělovat se má půl bilionu eur. Andrej Babiš už dlouho avizuje odpor proti návrhu, aby peníze dostaly země, které epidemie postihla nejvíc: „Bylo by nespravedlivé, kdybychom kvůli tomu, že jsme byli úspěšní, byli penalizováni.“⁶

Dalšího vzestupu nákazy se premiér neobává. Je přesvědčený, že systém chytré karantény, vytvořený na základě zkušeností z jara, Česko před eventuální druhou vlnou ochrání. Má zajistit masivní testování populace a rychlé trasování a izolaci rizikových kontaktů nakažených. Země by díky němu mohla fungovat bez nutnosti zasahovat do životů lidí a fungování ekonomiky.

Opozice požaduje plán dalšího postupu pro případ, že přijde nová vlna nemoci – má pocit, že stát připravený není. Premiér to odmítá: „Vůbec ani nechápu, co vlastně od nás opozice chce. Jaký plán? Když budeme mít pocit, že je tady nějaký zvýšený výskyt, tak samozřejmě budeme reagovat velice rychle. Ale už to nebude nikdy plošné opatření.“

Hlavní starost má Andrej Babiš o něco jiného – o ekonomiku a její opětovné nastartování: „Samozřejmě připravení jsme. Potřebujeme teď hlavně udržet tu ekonomiku, řešit ty firmy.“

Andrej Babiš jedná s lídry zemí V4 a předsedou Evropské rady Charlesem Michelem o návrhu (zdroj: Úřad vlády ČR)

Premiér Babiš na cestě ze summitu EU (zdroj: facebookový účet A. Babiše)

Zdravotnická krize se v premiérových očích proměnila v krizi ekonomickou. Jako hlavní problém vidí očekávání lidí a jejich hodnocení vládního postupu. „Já se nebojím ničeho. Tam jde v podstatě o to, když to vezmu politicky, že lidi zapomínají a ten názor veřejnosti je velice křehký. Předtím nás chválili, že jsme to zvládli. Tedka tady samozřejmě máme nějakou politickou scénu a opozice se nám snaží dokázat, že nezvládáme Karvinou. Což není pravda,“ odmítá Andrej Babiš kritiku na adresu vlády kvůli situaci v dolech OKD.

II.

Nejste bohové.

Kdo vchází do sídla ostravských hygieniků, musí vystoupat z ulice deset schodů. A dneska odpoledne taky překročit nápis, kterým nespokojení obyvatelé regionu dávají úředníkům v budově najevo, jaký mají názor na poslední dokument s novými opatřeními.

Dnešní mimořádné opatření krajské hygieny má osm stran. Omezení, která kvůli šířící se nákaze zavádí, vracejí milion a dvě stě tisíc obyvatel jednoho z nejlidnatějších regionů republiky zpět o několik měsíců. Bez varování, s okamžitou platností „nabývá toto nařízení účinnosti dnem vyhlášení, tj. prvním dnem jeho vyvěšení na úřední desce Krajské hygienické stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě“.⁷ Právě z úřední desky se o omezeních dozvídají nejen obyvatelé kraje, ale i vedení jeho samosprávy.

Zásadní přelom v dosavadním postupu na severovýchodě republiky. Dosud se diskutovalo jen o protiepidemických krocích v rámci jednoho okresu – Moravskoslezský kraj je sice největším ohniskem v zemi, situace v jednotlivých částech se ale

podstatně liší. Nejpostiženější Karviná má 2099 nakažených, zatímco třeba Krnov jenom třicet šest případů.

Hygiena teď vyhláší omezení v celém kraji. Roušky povinné v dopravě a vnitřních prostorách, omezení návštěv v nemocnicích a sociálních zařízeních, regulovaný provoz koupališť, hromadné akce maximálně pro sto lidí, zkrácená provozní doba restaurací. Dokument mění životy statisíců lidí. Jenom pořadatelé probíhajících kulturních akcí přijdou o miliony korun. Největší problém není obsah nařízení, je to právě způsob, jakým ho hygienická stanice oznámila. „Z minuty na minutu,“ nese se krajem. Heslo, které se stane symbolem protestů v následujících dnech.

Vzkaz o bozích je sice nejvýraznějším, ale jenom jedním z mnoha nápisů, které se po vyhlášení nových omezení objevily na kamenné dlažbě před sídlem hygienické stanice.

Máte plán? A mohla bych ho vidět?

Chaos.

O nás bez nás.

Grafické vyjádření frustrace, která se šíří celým krajem. Kdo ráno vyjel do práce bez roušky, bude při návratu domů porušovat platné předpisy. Festival NeFestival, který se ve městě koná od středy namísto populárního hudebního svátku Colours of Ostrava, vyvěšuje na své internetové stránky jediné slovo: „Zrušeno“. V osmnáct hodin měl začít koncert tří kapel. Sedm hodin předtím se organizátoři dozvídají, že

Protestní nápisy před sídlem krajské hygienické stanice v Ostravě (foto: Pavel Drobil)

všechno musejí odvolat. „Zrušila nás krajská hygienická stanice. Protože v Ostravě přibyli tři nemocní. Nikdo nás nevaroval. Tak brutální zásah z pouze preventivních důvodů považuji za nepochopitelný,“ vzkazuje ředitelka festivalu Zlata Holušová. „V tomto státě je kultura na posledním místě.“⁸

Hygienická stanice se pokouší svůj krok vysvětlit. Argumentuje růstem komunitních přenosů, u kterých nebyli schopní vypátrat zdroj nákazy. Covid se podle nich taky stále častěji dostává do rizikových skupin nad pětadesát let a šíří se mimo dosud nejpostiženější okresy.

Od poloviny května čelí hygienici v Moravskoslezském kraji kritice za pomalý postup. Teď z hodiny na hodinu sahají k razantním opatřením a zavádějí restriktce, na které si už zbytek republiky odvykl. A znovu se na ně snáší výčitky. Tentokrát se ale netýkají obsahu přijatých opatření, ale schopnosti vysvětlit důvody jejich vyhlášení.

III.

Rastislav Maďar oba klíčové aspekty momentálně největšího problému země dobře zná. V Ostravě žije, zkoumání epidemií ho živí. Osmáctýřicetiletý lékař se specializací v oboru epidemiologie, prevence a kontrola infekčních nemocí, nemocniční nákazy, cestovní a tropická medicína sleduje české potýkání se s pandemií už od prvních měsíců z bezprostřední blízkosti. Od jara totiž radí ministru zdravotnictví. Adam Vojtěch ho oslovil v únoru, od března je poradcem.

„Hlavní důvod byl ten, aspoň jak jsem to vnímal, že neměl schopnou hlavní hygieničku. Paní Gottvaldová to fakt nezvládala. A jeho pravá ruka, první náměstek Prymula, mu totálně vypověděl subordinaci. Prostě si dělal svoji autonomní politiku a on se o něj nemohl opřít jako o epidemiologa,“ popisuje Rastislav Maďar důvody, proč ministr Vojtěch oslovil s prosbou o epidemiologické rady právě jeho. „Tak mě poprosil, jestli bych nemohl přijít jako náhrada a trochu mu radit, jak postupovat v průběhu té pandemie.“

Rastislav Maďar na jaře, při videokonferenci s kolegy z ministerstev zdravotnictví unijních zemí

Od dubna stojí v čele epidemiologické skupiny ministerstva zdravotnictví. Právě její členové připravovali na jaře rozvolňování, právě oni mají mít na starosti návrhy včasných kroků, pokud by se epidemie vrátila. Ale docent Maďar má pocit, že s návratem nemoci skoro nikdo nepočítá, že jarní bezstarostnost nikam nezmizela. Naopak si myslí, že ty nejhorší problémy pramenící z euforie na přelomu jara a léta se ještě prohlubují. Když vláda v dubnu otevírala obchodní centra o měsíc dřív, než původně plánovala, varoval před jízdou po černé sjezdovce: „To bylo jako skočit z padesáti metrů a nevědět, co je pod vámi. Může tam být voda, ale taky můžete dopadnout na skálu.“

Čekal, že letní měsíce ministerstvo využije k přípravě systému na podzimní nápor. Nikde ale žádné přípravy nevidí. Všude panuje přesvědčení, že žádný podzimní nápor vůbec nepříjde: „Ty přípravy neprobíhají. Naopak převládá všeobecný dojem, že už je to za námi, že nás nic moc nepostihlo. A to je cesta do pekla.“

Včasná jarní brzda zabránila katastrofě. Nevytvořila ale pocit urgency, že je nutné systém změnit. Mezery v něm teď nikdo nezaceluje. Docent Maďar volá po zřízení masivního call-centra, které by zvládlo trasování případů při další vlně epidemie. Vyzývá k pokračování digitalizace, ke sjednocení postupu jednotlivých krajských hygienických stanic. „Není možné, aby si každá hygienická stanice dělala věci po svém, bez ohledu na názor ministerstva. Ministerstvo zasahuje, až když se to týká více krajů, ale ne když se to týká jednoho, tam si o tom rozhodují totálně autonomně,“ vysvětluje Rastislav Maďar podstatu přetrvávajících problémů. Když testy odhalí nákazu mezi týmy fotbalové první ligy, každé mužstvo se musí trasovat podle jiných pravidel, protože každé spadá pod jinou krajskou hygienickou stanici.

Všichni aspoň trochu zasvěcení vědí, že je to problém. Všichni říkají, že je potřeba s tím něco udělat. Nikdo se ale k ničemu nemá. „To je na hlavní hygieničce. Ona se dostala do situace, že je všude a nikde. Měla být na třech, na čtyřech místech najednou. A když už někde je, tak přechází za deset minut na jiný mítink. Chybí tomu klid a vůle k systémovému řešení,“ popisuje docent Maďar nasazení a styl práce Jarmily Rázové. Jako hlavní hygienička je v těchto měsících zodpovědná za hygienické stanice, přípravu chytré karantény i koordinaci odborných pracovních skupin na ministerstvu.

„Mě to až děsí. Já jsem očekával, že se to léto využije a bude probíhat systémová příprava na podzim. A ono vlastně nic není,“ říká Rastislav Maďar o postojích ministerstva, ve kterých se odráží atmosféra v celé společnosti. „Spíš se objevuje názor, že už nic nebude a že už je to za námi. A premiér vyhlašuje do médií, že koronavirus slábně. Tohle všechno lidi vede k obrovskému podceňování situace.“

Pořád ale věří, že je šance i čas epidemii krotit. Na začátku léta se svou epidemiologickou skupinou odsouhlasili konec roušek prakticky na všech místech. Je léto, teplo. Hrozí, že v zemi, kde je na většině míst téměř nulový výskyt nových případů, napáchají roušky víc škody než užitku: „My jsme s tím souhlasili. Ale pod podmínkou, že když se bude situace zhoršovat, budeme moct roušky vrátit zpátky.“

Sám vnímá postoje ve společnosti i to, jak se projevují na přístupu politiků. Z nemoci, která děsila celou zemi, je politické téma rozdělující republiku vedví. Docent Maďar má ale pocit, že ji také v něčem sjednocuje: „Umíte si představit politika,

který na začátku srpna říká, že za dva týdny je potřeba nasadit si roušky? Já ne,“ připomíná celkové naladění politické scény.

I tak ale vsází na zodpovědnost těch u moci: „Druhá věc je, že opozice může kritizovat, ale zodpovědnost má ten, kdo je u kormidla. Vláda se má chovat tak, jak se má chovat ten, kdo zodpovídá za životy lidí.“

Pondělí 20. července

Nově prokázaných případů: 169, aktuálních případů celkem: 4 869, provedených PCR testů: 5 785, hospitalizovaných: 148, pacientů v těžkém stavu: 20, nových úmrtí: 0, úmrtí celkem: 361

I.

Hlavní hygienička Jarmila Rážová sedí na zadním sedadle služebního auta. Míří po dálnici D1 z Ostravy do Prahy. Na ostravském Masarykově náměstí se v tu chvíli střídá řečník za řečníkem – na dnešní demonstraci zaznívá kritika jejích podřízených z krajské hygienické stanice i volání po demisi jejího nadřízeného z ministerstva zdravotnictví.

Cesta do Ostravy jí přerušila letní dovolenou v jižních Čechách. Práce mají na úřadu pořád dost, hlavní nápor už ale opadl. Ještě před začátkem prázdnin ji vláda definitivně potvrdila ve funkci – z pověřené hlavní hygieničky se 22. června stala plnohodnotnou šéfkou republikové hygienické služby, a tím i náměstkyní ministra zdravotnictví pro veřejné zdraví.

Epidemie přináší další povinnosti – je to její úřad, který nese hlavní zodpovědnost za budoucí postup proti nemoci. Posuzuje rizika, stanovuje opatření, má připravit systém testování a trasování pro případnou další vlnu nemoci. Od konce května má na starosti i chytrou karanténu.

„Chytrá karanténa 1.0 funguje, na dvojce intenzivně pracujeme,“ prohlásila na konci června.⁹ Ministerstvo už zase přešlo do svého obvyklého nekrizového režimu. Po skončení nouzového stavu musí jít všechno podle předpisů. Zatím tedy připravují vznik odboru, který bude projekt chytré karantény řídit. Pak nastane fáze, kdy budou shánět nové úředníky. „Ono to není tak úplně rychlé. Odbor vzniká, teď se schvaluje systemizace, bude tam zhruba sedmnáct lidí,“ přiznává pomalejší postup ministr zdravotnictví Adam Vojtěch.¹⁰

Jarmila Rážová si teď na zadním sedadle služební limuzíny přehrává dopolední jednání na krajském úřadě v Ostravě. Od pátku hoří bitva slov a politických prohlášení. Hejtmán Vondrák tvrdě kritizoval rozhodnutí hygieny – obsah, ale především jeho formu. „V tomto kraji se neděje nic výjimečného. Svolávám na pondělí bezpečnostní radu kraje a budu požadovat zdůvodnění každého z bodu vydaných opatření,“ vzkázal v sobotu ráno.¹¹ Hygiena se snažila svůj postup objasnit. Bránila se, že na co nejrychlejší kroky tlačilo ministerstvo, že navrhovalo uzavření celého regionu.

Hlavní hygienička Jarmila
Rážová s pracovníky
trasovacích týmů

V deset ráno se všichni sešli na krajském úřadě – ministr zdravotnictví, ředitelka moravskoslezské hygieny, hlavní hygienička a moravskoslezský hejtman. Emoce z výroků vzkazovaných na dálku při osobním jednání opadly. „Je to trochu o lidech, o způsobu komunikace a o zájmech, které jsou u všech nějaké. Bylo před volbami,“ říká Jarmila Rážová. Krajské volby jsou naplánované na začátek října a Ivo Vondrák v nich bude křeslo hejtmána obhajovat.

Skoro dvě hodiny si vysvětlovali vzájemné pozice. Hlavní hygienička i ministr podpořili obsah vyhlášených opatření. Hejtman ale dosáhl slibu, že se změní komunikace, kterou kritizuje od konce nouzového stavu. Odteď jim dá krajská hygiena o dalších opatřeních vědět dopředu na zasedání bezpečnostní rady kraje a bude se s nimi o svých plánech bavit. Sjednotí se údaje, podle kterých bude hygiena posuzovat vývoj nákazy v kraji, a její pracovníci budou vedení kraje poskytovat co nejvíce informací.

Konec Pavly Svrčinové v čele krajské hygienické stanice už ve hře není, ředitelka KHS uznává chybu a slibuje, že páteční problém už se opakovat nebude: „Výtku pana ministra jsem si vyslechla a udělala z ní své soukromé závěry. Myslím si, že výtku byla oprávněná, a dohodli jsme se, že napříště budu všechna rozhodnutí a opatření komunikovat s předstihem, nejlépe prostřednictvím bezpečnostní rady kraje. Než bude nějaké opatření vydáno, dopředu informuji pana hejtmána, aby zasedání svolal.“¹²

Jarmila Rážová sleduje krajinu míhající se za oknem. V rádiu mluví o dvoutisícové demonstraci, na které se právě teď protestuje proti krokům její hygienické služby. Karvinsko je zaměstnává už skoro dva měsíce. Mají za sebou spory s místní samosprávou, obvinění, že situaci podcenili, i debaty o uzavření dolů.

Rostoucí počet nakažených v této jediné oblasti dostal republiku hned v několika evropských státech do kategorie rizikových zemí. Jedním z nich bylo i Slovinsko, kudy v létě proudí tisíce aut s českými turisty na dovolenou k Jadranu. Hygiena to

musela složitě řešit a snažit se vyjednat pro české občany cestující do Chorvatska výjimky. Do toho všeho teď od víkendu znovuzavedená plošná opatření v Moravskoslezském kraji, mediální přestřelka ministra s ředitelkou tamní krajské hygieny a demonstrace na hlavním ostravském náměstí.

Hlavní hygienička má pocit, že OKD něco mění. Kvůli situaci na severu Moravy se poprvé mimořádně sešla Sněmovna – ona sama na schůzi 9. července vystoupila. A teď dokonce demonstrace.

„To do té doby nebylo,“ řekne Jarmila Rážová za pár měsíců. „To asi byl ten zlo-
mový bod. Tam se něco stalo. Já neumím říct co, ale tam to začalo. A pak se to začalo
projevovat i na jiných místech.“

Čtvrtek 23. července

***Nově prokázaných případů: 235, aktuálních případů celkem: 5 016, provedených
PCR testů: 5 557, hospitalizovaných: 96, pacientů v těžkém stavu: 21, nových
úmrtí: 1, úmrtí celkem: 366***

I.

Sociální demokrati představují kandidáty do říjnových senátních voleb. Předseda strany Jan Hamáček na sobě tentokrát nemá červenou mikinu, jeden ze symbolů jarního tažení proti koronaviru. Dnes si oblékl bílou košili. Téma, kterým zahajuje stranickou prezentaci, je ale stejné jako tehdy v březnu: „Číslo nakažených nemocí covid, která přicházejí v posledních dnech, jsou alarmující. Ukazuje se, že ta situace se postupně zhoršuje.“¹³

Jan Hamáček je od února jedním z hlavních zastánců tvrdého a opatrného postupu. Ve vládě vždycky razil co nejpřísnější opatření a co nejbezpečnější rozvolňování. Od květnového uvolnění varuje, že nebezpečí se možná nezdá velké, ale rozhodně ještě nepominulo: „To je tygr v kleci, který spí. Ale on se vzbudí.“

Ministr vnitra Jan Hamáček mluví
s novináři před jednáním vlády
(zdroj: Úřad vlády ČR)

Ted' před novináři Jan Hamáček naznačuje, že šelma už pomalu otevírá oči. „Já bych chtěl požádat občany, aby nečekali, až jim ministerstvo něco nařídí, ale aby v případě, že se pohybují v uzavřených prostorách, v městské hromadné dopravě, v budovách, aby používali roušky,“ pokračuje výzvou skrývající kritiku ministra Vojtěcha.¹⁴

Spory mezi oběma ministry na jaře občas probublaly i na veřejnost. Ani ted' v létě to není jiné. „Naší rolí je dělat takové kroky, abychom předešli zhoršení situace. Současně bychom ale neměli občany strašit,“ reaguje na slova vicepremiéra Hamáčka ministr zdravotnictví Adam Vojtěch v prohlášení na twitteru. „Prosím všechny veřejné činitele, aby situaci nedramatizovali. Plošně se epidemie nešíří, není nutné přijímat nějaká dramatická opatření v celé ČR. Ani svolávat ÚKŠ.“¹⁵

I premiér Babiš ještě dopoledne přiznává, že je nutné na rostoucí čísla reagovat a přesvědčit obyvatele, aby dodržovali základní opatření. Ministrovi vnitra a předsdovi koaliční ČSSD ale vzkazuje, že se nemá plést do záležitostí jiného resortu: „Pan Hamáček by se měl starat o to, jak funguje Česká pošta a jak uděláme na podzim ty krajské a senátní volby. A ať se nestará o kompetence ministra zdravotnictví.“¹⁶

Jan Hamáček na sobě dopoledne neměl červenou mikinu, ale bílou košili. Jinak ale červencové dění a dynamika ve vládním týmu začíná čím dál víc připomínat březen.

II.

Další tisková konference v přímém přenosu, znovu republika čeká, co ministr zdravotnictví oznámí. „Určitě nemůžeme hovořit o tom, že situace je jakkoliv alarmující, což jsme dnes slyšeli od některých mých kolegů. Myslím, že toto adjektivum není na místě používat, není nutné děsit naše občany,“ vymezuje se Adam Vojtěch hned na začátku vůči vicepremiéru Hamáčkovi. „Na druhou stranu, pravdou je, že vnímáme to, že tady existuje určité riziko komunitního šíření. A musíme zavést určitá preventivní opatření.“¹⁷

Poprvé od začátku prázdnin předstupuje Adam Vojtěch před veřejnost v roušce. „Chtěl jsem trochu edukovat,“ vysvětluje důvody. „Příběh roušek je s tímto příběhem spojen, i vývoj té mentality. Z prostředku ochrany ostatních se stal symbol ne-svobody, svazování. Pro mě to tak není, já roušku stále беру jako prostředek ochrany před šířením té nákazy.“

Ministr zdravotnictví musí narychlo měnit čtvrtěční program. Odpolední schůzky přesouvá na jiný termín. Původně plánoval tiskovou konferenci na pátek, opatření měla platit od pondělí. Andrej Babiš chce ale akci hned. Adam Vojtěch tedy vyhlašuje omezení už na této mimořádné tiskové konferenci před osmnáctou hodinou.

Po jednání Poslanecké sněmovny 4. června Andrej Babiš oznamoval, že jeho vláda už nikdy nebude na šíření epidemie v republice reagovat plošnými opatřeními. Platnost premiérových slov ukončuje po sedmi týdnech Adam Vojtěch na dnešní tiskové konferenci. Od soboty jsou roušky povinné na všech vnitřních akcích s účastí nad sto lidí, od pondělí stát snižuje povolený limit účastníků vnitřních akcí z tisíce na pět set.

Největší plošná omezení od konce května.

Pátek 24. července

Nově prokázaných případů: 281, aktuálních případů celkem: 5 140, provedených PCR testů: 6 238, hospitalizovaných: 101, pacientů v těžkém stavu: 19, nových úmrtí: 3, úmrtí celkem: 369

„Měl jsem představu, že si v létě odpočineme a pak nás na podzim čeká nějaká druhá vlna.“ Adam Vojtěch zamyšleně míchá kávu. Naše setkání nad bilancí jarního boje s pandemií je jedním z bodů, které musel ministr kvůli včerejší podvečerní tiskové konferenci, narychlo svolané po intervenci premiéra Babiše, odsunout na dnešek.

Čísla nakažených Adamu Vojtěchovi radost nedělají – už třetí den po sobě se pohybují nad dvěma stovkami, počet aktuálně nakažených poprvé překročil pět tisíc. Na vrcholu jarní vlny, konkrétně 11. dubna, jich přitom bylo 4 692. „V té době jsem netušil, že tady ke konci července budeme mít dvě stě, dvě stě padesát nakažených denně. Takže to je do určité míry nová situace. Na druhou stranu jsem ale přesvědčený, že se nebudeme o situaci, která by byla srovnatelná s březnem nebo s dubnem.“

Rekordní počet nově odhalených případů se v českých nemocnicích neprojevuje. Většina nakažených má lehký průběh. V nemocnicích leží poprvé od konce května víc než sto pacientů s COVID-19, pětina z nich je ve vážném stavu. Jsou to ale jenom zlomky jarních čísel – počet lidí vyžadujících intenzivní péči dosáhl vrcholu 7. dubna, v českých nemocnicích se ten den starali o sto tři pacientů ve vážném stavu. O dva dny později dosáhl svého maxima i počet hospitalizovaných, 9. dubna jich bylo 446.

Adam Vojtěch ve velké zasedací místnosti ministerstva zdravotnictví při jedné z červnových videokonferencí (zdroj: facebookový účet A. Vojtěcha)

Nemocnice se už v květnu a červnu vrátily do běžného provozu, zrušily speciální oddělení pro covidové pacienty a jednotlivé sekce se snaží dohnat zpoždění způsobené nařízeným odsouváním odložitelných zákroků i zanedbanou prevencí. „V tomto směru se skutečně nebavíme o krizi. Krize pro mě je, když budu mít padesát lidí hospitalizovaných na Bulovce a Bulovka bude volat, že už jí dochází kapacita. V tomhle případě to je krize,“ vysvětluje Adam Vojtěch, jak vnímá rozdíl mezi jarem a současnou situací.

„Principiálně připraveni jsme,“ odpovídá ministr na otázku, jestli má republika plán pro případný podzimní nápor nemoci, před kterým varují někteří odborníci. „A hlavně máme tu zkušenost. Nejvíc se člověk učí zkušeností. A ta tady prostě nebyla – žádná, s ničím. Řadu věcí jsme dělali na koleně, prakticky na zelené louce, třeba celý ten systém hlášení.“

Ministr odmítá varování některých expertů, že systém není na další vlnu nemoci připravený. „Určitě to není dokonalé, ale dneska víme, jaké jsou kapacity, jaké jsou počty pacientů, s jakým průběhem – to jsme na začátku vůbec netušili,“ připomíná chaotické březnové dny. „Na začátku jsme obvolávali nemocnice, kolik tam mají pacientů. Já jsem volal na Bulovku primářce Roháčové – kolik tam máte pacientů, v jakém stavu. Vůbec jsme neměli přehled.“

Jmenuje další těžce nabyté zkušenosti z jara – už znají skutečný objem potřebných ochranných prostředků, mají osvědčenou praxi z jednotlivých nemocnic ohledně filtrů nebo speciálních oddělení. „Všechno není ještě ideální – chytrá karanténa a tak dále. Ale určitě jsme připraveni lépe. Otázka je, co je vůbec druhá vlna. Mám pocit, že ta první vlastně neskončila.“

Sobota 25. července

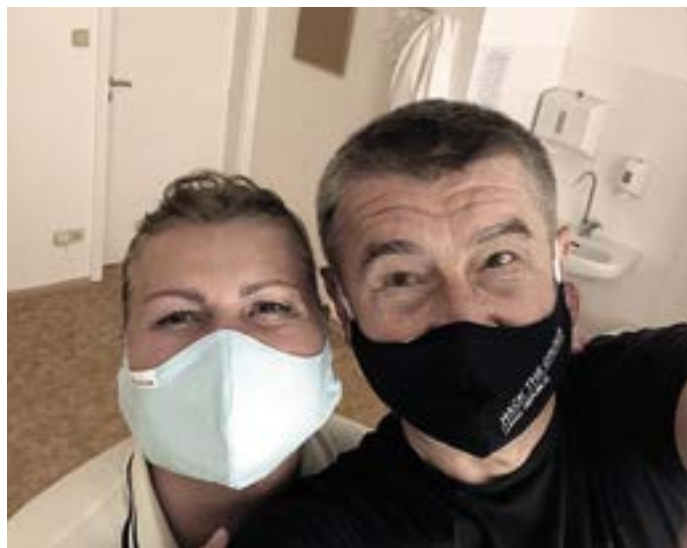
Nově prokázaných případů: 131, aktuálních případů celkem: 5 254, provedených PCR testů: 3 337, hospitalizovaných: 96, pacientů v těžkém stavu: 17, nových úmrtí: 2, úmrtí celkem: 371

I.

Andrej Babiš tráví další víkend v českých lázních, kde propaguje domácí turistické cíle. Tentokrát je v Mariánských Lázních. Vyfotil si selfie s masérkou a na sociálních sítích ho doprovodil vzkazem: „Paní Irenka mi dělala třikrát akupresuru po meridiálních drahách. Řval jsem bolestí.“¹⁸

Teď má ale v hlavě jinou fotografii. Před chvílí mu poslali snímek, který zachycuje frontu na testy na pražské Bulovce. Zavolal řediteli a ptal se, co se děje. Dozvěděl se, že se personál o čekající stará a dává jim vodu. „Panebože, tak jim dávejte vodu, ale musíte navýšit kapacitu,“ reprodukuje premiér rozhovor s ředitelem nemocnice. „Tam jsem pochopil, že to ministerstvo zdravotnictví bez toho týmu, který tam byl předtím a který skončil 31. května, že to zkrátka nedá.“

Už ve středu absolvoval Andrej Babiš sérii videokonferencí. Účastnili se jich taky experti, kteří pomáhali budovat projekt chytré karantény. I na těchto jednáních zaznívala kritika současného stavu i postupu ministerstva.

Premiér Andrej Babiš a jeho selfie z návštěvy Mariánských Lázní. Tyto cesty měly podpořit zájem domácích turistů o tuzemské destinace (zdroj: facebookový účet Andreje Babiše)

To všechno jsou střípky do mozaiky, jejíž výsledný obraz přiměje předsedu vlády vzít do ruky mobil. „Zkrátka to nefunguje,“ zní závěr jeho analýzy. A premiér má i jasné řešení: „Bez toho týmu, který odešel, to bude problém.“

Proto vytáčí číslo důstojníka, který dokázal na jaře rozhybat vznikající projekt a s ním i skoro neexistující digitalizaci sektoru, k níž se ministerstvo zatím jen roky chystalo.

II.

„Armáda to nemůže převzít. To prostě nejde, pane premiére, už ze zákona.“ Plukovník Petr Šnajdárk stojí uprostřed rozkopené místnosti na své chalupě. Po telefonu diskutuje s předsedou vlády, jak v boji s koronavirem postupovat dál.

Plukovník české armády a veterán dvou misí v Afghánistánu je jedním z největších odborníků na IT otázky v českých ozbrojených silách. Před pěti lety zodpovídal v Afghánistánu za projekt prvního bojového využití bezpilotních prostředků v dějinách české armády. Teď působí jako zástupce velitele 53. pluku průzkumu a elektronického boje. Na starosti mají elektronickou formu boje – ochranu vlastních jednotek i získávání informací od nepřítele.

Právě Petru Šnajdárkovi svěřilo na jaře nejvyšší velení armády nový úkol, který ozbrojené síly dostaly – postavit, zprovoznit a pomáhat rozjet nový systém testování a trasování, jemuž se říká chytrá karanténa.

Na začátku dnešního telefonátu mu premiér popsal aktuální problémy – situaci, kterou znal tehdy v republice každý, kdo sledoval aktuální dění: potíže na odběrových místech, zpoždění při oznamování výsledků testů, trasování.

„Premiér se ptal... No, ptal – on oznámil, že to má armáda převzít,“ popisuje jeden z architektů projektu chytré karantény rozhovor s Andrejem Babišem. Předseda vlády ví o zákonných mantinelech, které limitují zapojení ozbrojených složek do

Premiér Andrej Babiš při jednom z dalších červencových víkendových pobytů v českých lázních (zdroj: facebookový účet Andreje Babiše)

takových akcí v době mimo nouzový stav. Už má ale plán, jak to vyřešit. Potřebuje však, aby armáda oživila způsob řízení celého projektu – přesně tak, jak fungoval na jaře. „Úkol zněl – postavte funkční systém a zřídte centrální řídicí tým, který to znovu povede tak jako na Ruzyni.“

Neděle 26. července

Nově prokázaných případů: 114, aktuálních případů celkem: 3 526, provedených PCR testů: 2 262, hospitalizovaných: 120, pacientů v těžkém stavu: 21, nových úmrtí: 1, úmrtí celkem: 372

I.

Sedí za dlouhým černým stolem v zasedací místnosti komplexu v Průhoncích, kde Andrej Babiš rád úřaduje. Dva veteráni z Afghánistánu, kteří v posledních měsících nebojovali s Tálibánem, ale se zkostnatělou a nepříliš logickou strukturou českého zdravotního systému. Posuvné dveře na terasu jsou otevřené, dovnitř proudí čerstvý vzduch i hluk z dálnice D1. Vede jenom pár set metrů od kanceláří muže, který teď sedí naproti dvěma vojákům. Premiér Babiš chce na tomto setkání probrat návrat armády do projektu chytré karantény.

„Problém je jediný, ale zásadní,“ říká Petr Šnajdárek o prázdninové činnosti klíčových úřadů. „Vznikla falešná představa, že už je to za námi.“

Vojáci z projektu chytré karantény nikdy úplně neodešli. Vláda svým usnesením z konce května převedla systém pod ministerstvo zdravotnictví. Zároveň zřídila dva výbory, které se jednou týdně scházely a hodnotily postup prací na projektu druhé generace. V řídicím výboru zasedal generál Procházka, v druhém, výkonném, plukovník Šnajdárek. Fungovalo to, měli pocit, že když něco armáda doporučila, mělo to váhu.

Plukovník Petr Šnajdár měl na jaře na starosti projekt chytré karantény (zdroj: Armáda ČR)

Oficiálně činnost ukončili k poslednímu červnu, kdy uzavřeli řídicí centrum v kasárnách na pražské Ruzyni. Nebylo to ale tak, že by tuhle kapitolu definitivně uzavřeli. „Nevytrhali jsme kabely ani jsme nesmazali data,“ popisuje plukovník Šnajdár. Všechno zakonzervovali, data zazálohovali. Počítače v místnostech, kde se na jaře střídalo při řízení chytré karantény na devadesát lidí, sice vypnuli, data ale pořád běžela on-line, stejně jako servery, které zajišťovaly chod systému.

Tenhle rozhovor vlastně trochu čekali. Petr Šnajdár nikdy nepatřil k těm, kteří si mysleli, že virus najednou zmizí. „Nikdy neříkáme nikdy. Jako vojáci jsme připraveni na všechny možnosti. Byli jsme připraveni i na to, že bychom se mohli k tomu všemu znovu vrátit,“ říká. Tahle situace teď nastává. Slyšel to přímo od samotného premiéra.

II.

Ministr vnitra a předseda ČSSD čte dokument, který mu poslali z Úřadu vlády. Znovu-zapojení armády je jenom jeden ze záměrů Andreje Babiše. Premiérův plán má dvě roviny – jedna zahrnuje chytrou karanténu, jejíž fungování by se mělo právě díky návratu armády zásadně zlepšit. Druhá rovina má širší rozměr a dotýká se velké politiky. „To je klasika, to je opakování jara,“ říká si Jan Hamáček o návrhu na zřízení nového poradního orgánu kabinetu – Rady vlády pro zdravotní rizika.

„Proč rada pro zdravotní rizika?“ ptá se sám sebe. A hned si odpovídá: „Aby nebyl krizový štáb.“

Jedna z největších krizí uvnitř vlády se na jaře odehrála kolem svolání Ústředního krizového štábu. Nakonec ho vláda ustanovila víc než dva týdny po ohlášení prvních případů v zemi. Když premiér Babiš oznámil председovi menší koaliční strany, že do čela nejmenuje jeho jako ministra vnitra, hrozil vicepremiér Hamáček odchodem z vlády. „To nebylo o rozbití vlády, to bylo o tom, jestli já je z vlády odvolám, nebo neodvolám,“ komentuje postoj ČSSD premiér Babiš. Byl si jistý, že sociální demokrati jenom blafují a že tahá za delší konec provazu. „A prezident by určitě udělal to, co bych mu já řekl.“

Na jaře trvalo dva týdny, než Jan Hamáček v čele Ústředního krizového štábu nahradil tehdy náměstka ministra zdravotnictví Romana Prymulu. A následující praxe přesvědčila premiéra Babiše, že jeho obavy z působení předsedy ČSSD byly opodstatněné: „V podstatě ten Ústřední krizový štáb... Hamáček dělal de facto stínové ministerstvo zdravotnictví. A to nebyla jeho role. Vždyť kolikrát on se vyjadřoval, co budeme zavírat a otvírat? A všichni byli epidemiologové.“

Teď předseda vlády přichází s projektem na ustavení Rady vlády pro zdravotní rizika. Ta by měla koordinovat všechny nutné kroky při výskytu jakéhokoli zdravotního ohrožení obyvatel republiky – včetně aktuální krize a všech dalších v budoucnosti. Premiér v ní vidí taky nástroj, pomocí kterého by mohl zvládnout rozpory mezi dvěma členy své vlády – ministrem zdravotnictví Vojtěchem z jeho hnutí a ministrem vnitra, předsedou koaliční strany. „Já jsem to potřeboval mít pod sebou, protože ty ministři mezi sebou nefungovali,“ vysvětluje Andrej Babiš. „Já jsem to nemohl nechat takhle, já jsem to musel mít pod sebou, protože to vždycky jako padlo na mě. Já jsem byl za všechno odpovědný.“

Předsedou rady je premiér, místopředsedy pak ministři zdravotnictví a vnitra. Rada má dalších pět členů: ministra obrany, jednoho z hejtmanů – předsedu jejich asociace –, zástupce zdravotních pojišťoven, experta na epidemiologii a vládního pověřence pro oblast IT. Výkonným orgánem podřízeným Radě, který bude její rozhodnutí provádět v praxi, má být právě Integrovaný centrální řídicí tým s účastí armády, oficiálně pod vedením hlavní hygieničky.

„Hele, to je jasný, vy zase hledáte alternativu ke krizovému štábu,“ říká první místopředseda vlády Jan Hamáček premiéru Babišovi, když spolu mluví. „Ale fungovat to nebude.“

III.

O roli a účelu vládní rady se vede politická debata. Návrat armády do boje proti epidemii pod hlavičkou Integrovaného centrálního řídicího týmu ale přijímají všichni s úlevou. „Tam se velí,“ popisuje premiér Babiš třemi slovy, kde vidí hlavní výhodu vojenského angažmá v klíčovém projektu.

„My jsme opravdu nastavený spíš na to metodický řízení, na tvorbu legislativy, prostě nejsme ministerstvo, který řídí operativně. Tenhle prvek pro nás není úplně jednoduchý,“ přiznává hlavní hygienička Jarmila Rážová, která měla na starosti budování chytré karantény od konce května. I po návratu plukovníka Šnajdárka a jeho týmu zůstává v čele nově zřízeného Integrovaného centrálního řídicího týmu. „Jsme rádi, že armáda tam s náma je a spoustu těchhle věcí zaštiťuje a pomáhá nám to dělat. Bez nich bysme to nedali,“ tuší hlavní hygienička.

„Klobouk dolů před armádou, bez ní bysme se fakt nehnuli,“ dodává pohled z terénu ředitelka protiepidemického oddělení pražské hygienické stanice Martina Marešová. „Nejdřív máte pocit, že to musíte řešit přes ministerstvo. Pak zjistíte, že to přes ministerstvo řešit nejde. Pak jsme se naučili řešit to přes centrální řídicí tým a hlavně přes pana plukovníka Šnajdárka a tam nastala strašná změna. Minimálně na každý mail máte odpověď, ke každému mailu máte aspoň nějaký návrh řešení,

o kterým můžete diskutovat. Prostě se to někam posunulo,“ popisuje fungování systému po nástupu armády.

„Kdyby tam nebyli ti vojáci, tak to můžou zahrnout buldozerem,“ komentuje stav ministerstva zdravotnictví Marián Hajdúch, který jako vedoucí laboratorní odborné skupiny sleduje fungování resortu už od jara. Roli armády ve zvládnutí epidemie považuje za klíčovou. „Nebýt vojáků, kteří do toho vnesli pořádek a nějaký systém, tak jsme v podstatě mrtví. To byla jediná záchrana.“

Je jedním z lidí, se nimiž vývoj epidemie často konzultuje i Andrej Babiš. Také Marián Hajdúch vnímá jeho krok jako naprosto zásadní: „Premiér pochopil velmi rychle, že s ministerstvem zdravotnictví se tahle epidemie vyhrát nedá, tak do toho namontoval ty vojáky. I za cenu, že se řada zákonů v podstatě ohnula.“

IV.

Národní agentura pro komunikační a informační technologie slouží v podstatě jako IT podpora pro státní organizace. Státní podnik spadající pod ministerstvo vnitra zajišťuje vývoj bezpečných počítačových systémů pro jednotlivé části státní správy. Sedmatřicetiletého Vladimíra Dzurilly prosadil do jejího čela premiér Babiš na konci ledna 2018. Od poloviny února ho kabinet schválil i v roli vládního zmocněnce pro IT a digitalizaci. Má na starosti projekt, který byl součástí programového prohlášení snad každé vlády v posledních dvaceti letech – digitalizaci státní správy.

Od jara si ale veškerý čas Vladimíra Dzurilly i jeho lidí bere práce na chytré karanténě a všech dalších projektech, které se na ni nabalují. Vojáci a NAKIT vytvořili sehraný tým. Čím hlouběji poznávali fungování systému zdravotní péče, tím víc výzev na ně čekalo. A s letním odchodem vojáků začaly potíže. „Armáda celou dobu suplovala část vývoje, zabezpečovala taky denní řízení a strategii,“ popisuje rozdělení

Ředitel NAKIT a vládní zmocněnec pro IT a digitalizaci státní správy Vladimír Dzurilla (zdroj: twitterový účet V. Dzurilly)

rolí v projektu chytré karantény Vladimír Dzurilla. „Armáda sehrála zásadní roli. Oni jsou schopní neuvěřitelně napumpovat své lidi, dokážou svou kapacitu neuvěřitelně nafouknout. Když si k tomu přidáte tu disciplínu, je to fakt velmi zajímavé, poučné. Když se nediskutuje a prostě se ví. Minimálně když se něco formuje na začátku a je zapotřebí, aby se do toho šláplo a hned, je to obrovská výhoda.“

V květnu vláda rozhodla, že systém přechází pod ministerstvo zdravotnictví. Celou dobu se poté snažili udržet základní obrysy fungování systému tak, jak ho nastavili: NAKIT vyvine programy, aplikace a systém propojení jednotlivých částí a ministerstvo dodá obsah, potřebné informace.

„Já jsem každý týden přicházel na ministerstvo a reportoval jsem progres – tedy pokud mluvím o úkolech, které jsme měli my jako NAKIT,“ popisuje Vladimír Dzurilla práci na chytré karanténě v době prázdnin. Vojáci ale citelně chybí. Chytrou karanténu nemá kdo zdokonalovat, ministerstvo zdravotnictví zkrátka nesehnalo dost odborníků. „Armáda tam měla třicet lidí. Třicet lidí odešlo a nepřišlo ani deset,“ líčí Vladimír Dzurilla.

Snaží se pracovat dál, tempo ale oproti jaru citelně opadlo. V agentuře ladí systémy, vyřazují duplicitní informace, posilují infrastrukturu, vyvíjejí, testují. „Rozhodně to není tak, že bysme prolenošili léto, jak slyším všude kolem,“ brání své lidi Vladimír Dzurilla. „Tam si nikdo neříkal, že teď jako maňána.“

Od května pracují na dotažení všeho, co vzniklo během hektického jara. Pokoušejí se připravit systém na výzvy, které můžou přijít s dalším náporům nemoci. „Začalo to od dat, odběrových míst, laboratoří, pak k tomu přibýlo trasování, pak testování a bude nás čekat očkování. A vemte si, jaká je to krátká doba. To prostě jede.“

Teď se do jejich týmu vracejí desítky lidí, kteří před dvěma měsíci odešli. „Doplňili tu chybějící strukturu, která předtím na ministerstvu nevznikla. Je to vzpruha,“ přiznává Vladimír Dzurilla.

V.

„Taháme horké brambory,“ říká s povzdechem Petr Šnajdárek. I on oceňuje práci, jakou odvedli ministerští statistici a lidi od Vladimíra Dzurilly. Vidí ale, že systém zůstal bez armády ochromený.

Jako voják vidí plukovník Šnajdárek asi jasněji než kdokoliv z civilních struktur, jak velký panuje rozpor mezi krizovým řízením a skutečným fungováním resortu zdravotnictví. Vnímá problém celého systému o to víc, že na Univerzitě obrany zrovna píše práci na stejné téma: „Systém krizového řízení pro zvládání zdravotnických hrozeb v České republice“. První část je o tom, jak vlastně nic takového není. Žádný manuál, který by měli hejtmani nebo krizové štáby, neexistuje. V otázce zvládání zdravotnických rizik vůbec není definováno, kdo vlastně tyhle složky vede,“ vysvětluje Petr Šnajdárek.

Občas si vzpomněl na generála, který se jmenoval podobně jako on. Když vznikla republika, dostal generál Josef Šnejdárek za úkol bránit Těšínsko před invazí z Polska a na Slovensku odrazit útok Maďarů: „Měl přeskupit síly, které vůbec neexistovaly, a dát dohromady armádu, aby bránila územní celistvost v době, kdy se ještě

stát v podstatě utvářel.“ V roce 1919 mělo velení armády bránit zemi s jednotkami roztroušenými na zahraničních bojištích. On má teď budovat klíčový digitální systém prakticky od nuly jenom s pár lidmi.

Plukovník dává znovu dohromady třicetičlenné jádro svého týmu – IT specialisty, odborníky na systémy řízení, logistiky, směnaře, operační důstojníky, lidi, kteří obstarávají kontakty s nemocnicemi a dalšími institucemi zapojenými do systému. Vrací se zpátky na bojiště své virtuální války s neviditelným nepřítelem. Mají se připravit na další útok.

Úterý 28. července

Nově prokázaných případů: 276, aktuálních případů celkem: 2 632, provedených PCR testů: 7 836, hospitalizovaných: 114, pacientů v těžkém stavu: 17, nových úmrtí: 2, úmrtí celkem: 376

I.

Pavel Řehák sedí nad klávesnicí. Poslední dění v republice jenom potvrzuje důvody, které ho přiměly znovu zasednout k počítači a do kolonky „adresát“ opět po čase vyplnit e-mail předsedy vlády.

Jméno muže, který píše premiérovi, zná v té době v republice jenom pár lidí. Nebylo mu ještě pětatřicet, když ho vedení PPF postavilo do čela společnosti, na níž začal nejbohatší Čech Petr Kellner budovat své impérium – Pavel Řehák se stal na čtyři roky generálním ředitelem České pojišťovny. Když ji PPF prodala italské Generali, nastartoval vlastní byznys. S kolegy koupili skomírající pojišťovnu Triglav, vrátili na trh značku společnosti Direct a začali dělat pojišťovnictví tak, jak chtěli oni.

Až do začátku března tento příběh pokračoval tak, jak si vedení společnosti zhruba představovalo. Firma rostla. Na rok 2020 měli v plánu spoustu akcí k pátému výročí společnosti. S příchodem koronaviru bylo najednou všechno jinak. V případě Pavla Řeháka úplně jinak.

„Česko od katastrofy pomohl zachránit jediný člověk, přiznal Hamáček,“ citovala média v polovině května prvního vicepremiéra a ministra vnitra.¹⁹

„Byl to de facto můj nejbližší člověk,“ říká o roli Pavla Řeháka v koronavirové krizi premiér Babiš.

„Nejbizarnějších deset týdnů mého života,“ hodnotí to on sám.

Z muže, který by chtěl inovovat pojišťovací byznys, se během pár dnů v polovině března stala jedna z hlavních postav boje s pandemií v České republice. Ale skoro nikdo, s výjimkou jeho nejbližších a několika lidí v nejvyšších patrech státního aparátu, o tom teď ještě nemá ponětí.

Poslední vývoj se Pavlu Řehákovi nelíbí. Už v červnu varoval premiéra, že skoro žádný z projektů, které měly republiku provést druhou vlnou epidemie a vlastně všemi dalšími zdravotnickými krizemi, nedotáhly úřady do podoby, jakou on s kolegy vymysleli. I z komplexního projektu chytré karantény zůstaly jenom základy.

Pavel Řehák sehrál zásadní roli
ve zvládnutí jarní vlny epidemie

Na jaře se spustil systém, který na centrální úrovni propojuje roztržštěné informace z jednotlivých hygienických stanic, stovek odběrových míst i laboratoří po celé zemi. Na údaje o testování měl navazovat robustní projekt trasovacího systému, jehož cílem by bylo držet epidemii pod kontrolou i ve společnosti žijící bez větších omezení.

Jenomže teorie zůstala pouze na papíře. Už v dubnu Pavel Řehák sledoval, jak státní správa přestává brát COVID-19 jako zásadní riziko. „Všichni mají vyhráno a nikdo nechce dělat nic moc dalšího,“ říkal si tehdy.

Chytrá karanténa je přitom komplexní systém, který potřebuje pečlivé provedení: „Vyžaduje to důslednost, efektivní řízení, každodenní analýzu dat a koordinaci, logistiku.“ Z těchto klíčových aspektů nevidí v praxi skoro nic.

Systém by měl fungovat i v případě, že třetina nakažených jeho sítím propadne. Pavel Řehák ale ví, že realita zaostává i za tímto třetinovým polštářem. Údaje z terénu svědčí o tom, že se ani zdaleka neprovádí tolik testů, kolik se svým týmem doporučoval. Trasování rizikových lidí je pomalé a počty hlášených kontaktů každého nakaženého dokazují, že systém má obrovské rezervy.

Nastal čas podělit se o své obavy s mužem, který má moc s tím něco udělat. S tím, jehož názor nakonec vždycky rozhodoval. Prsty se rozběhnou po klávesnici. „Dobrý den, pane premiére...“

II.

S Andrejem Babišem se Pavel Řehák viděl poprvé v úterý 10. března. Pro předsedu vlády to byl zlom ve vnímání epidemie. Byl to vlastně zlom pro celou republiku. „Koronavirus jsem neřešil a nebral jako problém až do chvíle, kdy jste mi ukázal ty svoje tabulky,“ řekl Pavlu Řehákovi později premiér.

Tři dny předtím si chtěl Pavel Řehák v jednoduché excelové tabulce zjistit, kdy i Česko dosáhne podobného počtu nakažených, při jakém na začátku března uzavírala část země italská vláda. Uviděl čísla, která ho znepokojila natolik, že kontaktoval lidi z vlády – ministry vnitra a zdravotnictví. „Jakmile to dám na stůl, přijde někdo z ministerstva zdravotnictví a řekne – s tímhle běžte do háje, to je mateřská školka, my máme mnohem sofistikovanější model, kterej nám ukazuje úplně jinej průběh, a vy jste úplně mimo,“ přesvědčoval tehdy sám sebe.

Neměl nijak sofistikovanou predikci, která by pracovala s epidemiologickými aspekty. Byl to jenom obyčejný matematický model v excelovém souboru zahrnující několik variant možného vývoje. Ty Pavel Řehák spočítal na základě rychlosti šíření v dalších zemích. U ministra vnitra ale zjistil, že ani takový výhled zatím nikdo ve státním aparátu dohromady nedal. Když skončil svou prezentaci, po dlouhém mlčení pronesl Jan Hamáček jediné slovo: „Průser.“

„Ono to tak někdy bývá, že neziskový sektor nebo lidé zvenku prostě přijdou za tím státem a ukážou mu něco, co ten stát sám není schopen sám vidět,“ přiznal po čase ministr zdravotnictví Adam Vojtěch. I pro něj to byla první projekce možného vývoje, kterou od začátku epidemie viděl.

Premiér nejdřív nechtěl věřit, že by se nákaza mohla rozjet tak rychle, jak ukazoval excelový model před ním – do konce měsíce hrozil nárůst na čtyřicet tisíc případů. Andrej Babiš si ale nechal tabulku vytisknout a každý den si do ní vedle projektovaných hodnot zapisoval čísla z hlášení ministerstva zdravotnictví. Jak to v začátcích epidemie chodí, reálné denní nárůsty kopírovaly exponenciální křivku – přesně podle modelu Pavla Řeháka.

To byl klíčový okamžik v českém přístupu k pandemii. I díky excelové tabulce muže, který nikdy neměl se zdravotnictvím nic společného, zvládlo Česko největší zdravotnickou krizi století jako jedna z nejlepších zemí na světě.

III.

Teď by chtěl znovu vládu probudit. Proto Pavel Řehák píše premiérovi dlouhý e-mail. Shrnuje v něm body, kterým by bylo dobré se věnovat. Upozorňuje na kapacity testování – doporučuje jejich navýšení. U trasování navrhuje vybudovat záložní call-centrum s kapacitou, kterou by bylo možné rozšiřovat podle potřeb. A varuje taky před potížemi s izolací ohnisek – zmiňuje třeba nejrůznější kluby a večírky a taky nastupující problém šířící se nákazy ve firmách.

Připojuje taky dokument, kterým se 26. května on a jeho tým loučili s prací pro stát. Materiál s názvem „Systém rychlé reakce na případnou druhou vlnu COVID-19 a další epidemie“ shrnuje na pětatřiceti stranách dvaatřicet konkrétních kroků, které by vláda a jednotlivé resorty měly udělat, aby byl stát připravený zvládnout další šíření nákazy. Poprvé ho Andreji Babišovi, Romanu Prymulovi a ministrům Hamáčkovi, Vojtěchovi a Havlíčkovi poslal právě na konci května. Teď ho premiérovi pro jistotu připomíná.

Na úplném začátku dokumentu se autoři ohlížejí za důvody, proč Česko vyšlo z jarních měsíců o tolik líp než většina zemí v Evropě. „První vlnu epidemie zvládla

ČR ze zdravotního hlediska dobře především díky rychlosti: včasným zavedením plošných opatření, tedy obrazně zatáhnutím za ruční brzdu. Pravý test ji ale čeká až nyní: musí vybudovat systém, který umožní rychle brzdit a měnit rychlost návratu k normálnímu životu bez toho, abychom znovu zastavili úplně,“ píšou v materiálu. „Znamená to rychle a intenzivně testovat, identifikovat ohniska nákazy, všechny potenciálně nakažené izolovat a rychle a efektivně podpořit ekonomiku.“²⁰

Květnový materiál je podrobnou analýzou a shrnutím detailních doporučení, jak by se měla země připravit na nový nápor nemoci. Obsahuje desítky stran klíčových opatření, která mají zajistit, aby už Česko další vlna nákazy nezaskočila. Po dvou měsících se ale z materiálu stává spíš dlouhý seznam toho, co stát neudělal, nedotáhl nebo ani dělat nezačal. Většina doporučení zůstává i po šedesáti dnech jenom na papíře.

V úvodu dokumentu jmenují autoři tři hlavní faktory jarního úspěchu: kromě včasné reakce vlády zmiňují i skvělou spolupráci obyvatel a obětavost lidí v první linii boje s koronavirem – od zdravotníků po hygieniky.

Po dvou měsících se situace změnila. Rozhodnost úřadů se vytratila ve světle váhání o skutečné míře rizika a ceně za boj s ním. Obyvatelé země pochybují stejně jako vláda a jejich ochotu snášet další omezení podkopávají někdy opožděné a špatně zdůvodněné kroky politiků i úředníků.

Zdá se, že naději na zvládnutí dalšího náporu epidemie přináší už jenom víra v obětavost lidí v první linii.

Sobota 31. července

Nově prokázaných případů: 231, aktuálních případů celkem: 2 930, provedených PCR testů: 8 175, hospitalizovaných: 114, pacientů v těžkém stavu: 19, nových úmrtí: 2, úmrtí celkem: 382

Na levé ruce ministra vnitra se leskne nový prsten. Na vnitřní straně kroužku z dvoubarevného zlata stojí písmena G a H a dnešní datum. Bude Janu Hamáčkovi připomínat den, kdy si vzal Gabrielu Kloudovou.

Pro oba je to druhá svatba. Zprávy o rozchodu prvního vicepremiéra s manželkou Kamilou přinesla média na konci ledna. Pak přišel koronavirus. Oficiálně tak manželé Hamáčkovy rozvedl soud v Mladé Boleslavi až na začátku června. Třináctiletý svazek ukončila dvě stání, manželé se na rozluce dohodli.

Jarní epidemickou krizi už předseda ČSSD prožíval po boku nové partnerky. Teď svůj svazek oficiálně posvětili. Na veřejnost proniklo jenom pár fotografií novomanželů, stolů připravených pod širým nebem pro svatebčany a dva snímky snubních prstenů. „Náš příběh možná obsahuje spoustu klišé, ale jsou věci, které neovlivníte, každý to jistě znáte. S Gábinou jsme se potkali při práci, zamilovali jsme se a dneska jsme se vzali,“ píše k tomu Jan Hamáček na svůj facebookový profil. „Byl bych strašně rád, kdybyste z toho měli alespoň poloviční radost jako my dva. I ministr má přece právo na štěstí, no ne?“²¹

Jan Hamáček se podruhé oženil (foto: facebookový účet J. Hamáčka)

Neděle 1. srpna

Nově prokázaných případů: 124, aktuálních případů celkem: 2 977, provedených PCR testů: 4 701, hospitalizovaných: 116, pacientů v těžkém stavu: 19, nových úmrtí: 2, úmrtí celkem: 384

I.

V sobotu 18. července úřady hlásily 4 743 případů nemoci COVID-19, o šest víc než při dosavadním vrcholu z 11. dubna. Od té doby jejich počet dál stoupal. Až do minulé neděle, do osmnácti hodin. Ráno uváděly oficiální statistiky ministerstva zdravotnictví 5 254 covid pozitivních. S aktualizací v šest odpoledne jich bylo najednou o 1 775 míň. Ústav zdravotnických informací a statistiky přeřadil třetinu původně evidovaných nemocných do kategorie „uzdravení“. Vysvětluje to zpětnou kontrolou dat a doplněním údajů od hygienických stanic, které byly podle ÚZISu tak přetížené, že pod přívalem nových pacientů nestíhaly aktualizovat počty vyléčených. Klesla i hodnota jarního maxima – u 11. dubna je nově údaj 4 669 aktuálně nakažených.

Dnes už je nové maximum oficiální. Statistici znovu snížili hodnotu u nejhoršího jarního dne na 4 626 nakažených, nový rekord je o víc než sto případů vyšší – 4 729. V nemocnicích se léčí sto tři pacientů, dvacet jedna z nich je v těžkém stavu. Počty hospitalizovaných nedosahují ani čtvrtiny z maximálních jarních hodnot.

II.

„Čau lidi, koukám do té křišťálové koule a zjistil jsem, že musím jít na dovolenou.“ Andrej Babiš ve svém pravidelném videoposelství zveřejňovaném na sociálních sítích stojí na nově zrekonstruované zahradě Strakovy akademie. Slunce pálí, premiér má na sobě bílou košili s rozhalenkou. V ruce drží skleněnou kouli, jakou používají věštcí. „Mé okolí mi říká, že jsem nesnesitelný a že mám vypadnout. Takže půjdu na dovolenou.“

Premiér odlétá s rodinou na řeckou Krétu. Jezdí tam každý rok, už dopředu avizoval, že tradiční destinaci nevynechá ani letos, po náporu koronavirové epidemie. Jeho oponenti upozorňují, že sám vyzýval spoluobčany, aby trávili dovolenou v republice a pomohli tuzemským podnikatelům. „Omlouvám se, že jsem si dovolil vzít pět pracovních dnů dovolené. Je to druhá dovolená, naposledy jsem byl v únoru,“ vzkazuje Andrej Babiš kritikům.²²

Se svým předsedou nastupuje na vládní prázdniny celý ministerský tým. Další zasedání kabinetu je plánované na 17. srpna. Před odletem do Řecka premiér slibuje, že zůstane on-line a všechno může řešit na dálku. „Bohužel jsem nemohl tu Krétu zrušit. Ale člověk v mé pozici nemá dovolenou,“ vysvětluje Andrej Babiš.

Ještě před odletem přidává poselství do dalších měsíců: „Vidím v té kouli samé dobré zprávy pro naši zemičku.“²³

Premiér Andrej Babiš s křišťálovou koulí: „Vidím v té kouli samé dobré zprávy pro naši zemičku.“
(zdroj: facebookový účet A. Babiše)

2

Foto © Lukáš Bíba, 2021

Kořeny krize

17.–31. srpna 2020

Aktuálních případů celkem:

Úterý 11. srpna: 3 324

Pondělí 31. srpna: 4 477

Hospitalizovaných:

Úterý 11. srpna: 113, v těžkém stavu 26

Pondělí 31. srpna: 170, v těžkém stavu 36

Úmrtí celkem:

Úterý 11. srpna: 406

Pondělí 31. srpna: 427

„Toto mám dobře nacvičené, protože jsem to říkal stokrát.“ prohlásí Andrej Babiš, než začne po roce popisovat jednu z nejdiskutovanějších událostí celé koronavirové krize v Česku. V polovině srpna se úřady připravují na návrat milionů dětí do škol. Vypuká spor o povinné nošení roušek nejen pro žáky a studenty, ale i v obchodech nebo veřejné dopravě.

Klíčová jednání v druhé polovině srpna bude Andrej Babiš v následujících měsících líčit mnohokrát. Bude popisovat důvody, které po pouhých třech dnech vedly vládu k zásadnímu změkčení původně vyhlášených pravidel. „Sedmnáctýho osmý bylo pondělí. Schválili jsme metodiku nošení roušek do škol na základě semaforu – každý okres, kraj bude mít nějakou barvu,“ rekapituluje premiér rok nato pravidla pro nošení roušek, která podle situace v jednotlivých regionech určoval epidemický semafor. „Devatenáctýho byla středa a tehdy říkali, že plošně. Zrazu plošně. A když vám někdo řekne v pondělí, že semafor, a ve středu, že plošně, tak se samozřejmě ptáte, co je to za nesmysl,“ vzpomíná předseda vlády.

Kolem celé debaty se objeví mnoho nepřesných informací. Nesedí ani premiérův popis tehdejších událostí: plošnou povinnost nosit roušky ve školách a obchodech ministr zdravotnictví zmiňuje v původních závěrech už v pondělí, a ne až ve středu.

Stejně tak ale nemají pravdu hlasy obviňující premiéra ze svévolné změny expertního doporučení. Plošné zavedení roušek nedoporučila ani drtivá většina odborníků na

sezení ve Strakově akademii. Ministr zdravotnictví Adam Vojtěch, který hájil původní verzi plošných opatření ve společných prostorách škol nebo obchodech, zůstal osamocený. Ještě ráno během porady na jeho ministerstvu sice nikdo povinnost plošně nosit roušky nerozporoval, před premiérem pak ale všichni mluvili úplně jinak. „Takhle to bohužel bylo,“ přizná po čase ministr Vojtěch.

Změna rozhodnutí o povinnosti nosit roušky sehrála zásadní roli v dalším vývoji epidemie v Česku, a to hned v několika rovinách.

„Z hlediska psychologického to byl poměrně důležitý moment,“ připomíná hejtman Kraje Vysočina Jiří Běhounek dopad na důvěru lidí a ochotu omezení dodržovat, což je klíčový předpoklad každého epidemiologického opatření. „Byl to jeden z důležitých signálů pro veřejnost, kdy si řekla – no, ani stát nemá obavu, tak ono to nebude tak zlé.“

Zkušenost z těchto dnů později změnil i přístup Andreje Babiše. Od té chvíle bude předseda vlády prohlašovat, že do expertních záležitostí týkajících se řízení pandemie nezasahuje. Oficiální pozici premiéra bude respektování závěrů ministerstva zdravotnictví. „Tahle zkušenost mě utvrdila v tom, že už jsem do toho v podstatě nikdy kvaži nezasahoval. Nikdy,“ zhodnotí svůj další postoj premiér Babiš.

Třetí rovinou je dopad rozhodnutí na stav epidemie v Česku. Tehdejší vedoucí epidemiologické skupiny ministerstva to považuje za jeden z klíčových okamžiků – moment, kdy se vývoj pandemie zlomil a začal směřovat k zásadnímu problému. Rastislav Maďar kvůli změně v původním návrhu rezignuje na svou funkci. Celý podzim bude odmítat rozhovory, až do ledna se bude médiím vyhýbat. Nebude chtít podrážet nohy lidem, kteří jsou zodpovědní za řešení akutní krize.

Po celou tu dobu si ale bude říkat, že republika prochází něčím, čemu se dalo vyhnout. „Bylo to hrozné. Strašný pocit. Hlavně se na to díváte s vědomím, že to vůbec nemuselo být,“ řekne za pár měsíců. „Stačilo naslouchat, stačilo neudělat nějaké kardinální chyby. Stačilo nedělat politický populismus a chovat se jako lídr.“

Česko si užívá zbytek prázdnin, na úřadech v centru Prahy se ale ukazují kořeny problémů, které zemi poznamenají na dlouho dopředu.

Úterý 11. srpna

Nově prokázaných případů: 191, aktuálních případů celkem: 3 324, provedených PCR testů: 7 190, hospitalizovaných: 113, pacientů v těžkém stavu: 26, nových úmrtí: 4, úmrtí celkem: 406

I.

„Stejně se všichni musí promořit.“

Tohle zasedání epidemiologické skupiny ministerstva zdravotnictví má připravit zásadní kroky k zastavení rozjíždějící se nemoci. Teď na něm ale Rastislav Maďar slyší názory, které už od dubna považuje za absolutně vyvrácené. Zaznívají od jeho kolegy – vedoucího klinické skupiny ministerstva zdravotnictví Vladimíra Černého.

„Trochu mě to šokovalo,“ přiznává. Nepopudí ho to, možná spíš pobaví. „Říkal jsem si, že stále vidí jenom tu klinickou část, a nevidí už tu epidemiologickou.“

Profesor Vladimír Černý je uznávaný expert, předseda ČSARIM, České společnosti anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny. Od jara stojí v čele klinické skupiny ministerstva zdravotnictví, orgánu, který radí vedení resortu s odbornými otázkami z pohledu klinické medicíny.

Takové komise jsou na ministerstvu tři – laboratorní v čele s docentem Mariánem Hajdúchem, klinická, které předsedá právě profesor Černý, a epidemiologická, v jejímž čele stojí od jara Rastislav Maďar. Na veřejnosti se o nich mluví jenom občas, ale jejich doporučení mají zásadní vliv na rozhodování ministra a poté i celé vlády. Profesor Černý zasedá i v epidemiologické skupině – Rastislav Maďar chtěl, aby mezi sebou odborné týmy komunikovaly: „Minimálně jsme viděli, jak oni uvažují.“

Byla to právě klinická skupina ministerstva zdravotnictví, která v polovině dubna vyhlásila „promořování“ obyvatel jako oficiální koncept protiepidemické strategie: „a) Postupné prosazování systémových opatření navrhovaných MZ a vedoucích ke snižování vnímavosti populace vůči onemocnění COVID-19 (tzv. přirozená imunita) považujeme za odborně správný postup a předpoklad obnovení ekonomiky a normálního života občanů. b) Udržování protiepidemických opatření snižujících riziko expozice COVID-19 má význam zejména u rizikových skupin obyvatel,“ píše se ve stanovisku, které i teď v srpnu stále visí stránkách ČSARIM a které podepsali kromě Vladimíra Černého i hlavní hygienička Jarmila Rážová nebo člen epidemiologické skupiny ministerstva Roman Chlábek.¹

Spor se vede i mezi českými lékařskými kapacitami. Lidé s klinickou zkušeností mají pocit, že experti od počítačů jenom rozvíjejí své teoretické koncepty a chybí jim znalosti reálného průběhu nemoci. Že praktická zkušenost z terénu neodpovídá drastičnosti přijatých opatření. „Epidemiolog je ze strany kliniků brán jako určitý teoretik, člověk, který nemá tu praxi, nepracuje s pacientem,“ vnímá rozpory mezi odborníky

Druhý hlas v debatě o dalším postupu proti epidemii – vedoucí klinické skupiny ministerstva Vladimír Černý (zdroj: Krajská zdravotní)

z různých poradních skupin ministr zdravotnictví Adam Vojtěch. „Obor epidemiologie nebyl nikdy brán tak vážně. Kdyby se před covidem dal vedle sebe epidemiolog a kardiolog, asi každý by řekl, že větší váhu má slovo kardiologa. Což se s covidem trochu mění. Ale ti kliničtí odborníci se dívají na epidemiology trošku s rezervou.“

Z druhé strany zaznívají výhrady, že z průběhu nemoci u konkrétních pacientů nelze vyvozovat závěry pro řízení epidemie. „Oni se na to dívají z titulu jednotlivého pacienta. A jednotlivý pacient má většinou mírnější průběh,“ vysvětluje profesor epidemiologie Roman Prymula. „Bohužel řada lékařů si nedovede představit, co je to exponenciální šíření. Kdybych měl teoreticky reprodukční číslo dvě za den, tak mi to naskáče z dvou set na čtyři sta, osm set, šestnáct set, tři tisíce dvě stě, šest tisíc čtyři sta. Během pár dnů budu z dvou set případů na třicetinasobku. To jim prostě hlava nebere. Oni si myslí, že budeme mít tři sta, možná někde na konci čtyři sta případů. Takhle to ale nefunguje.“

Teď se debata o promořování vrací i na program dnešního zasedání. Vladimír Černý a Rastislav Maďar tu zastupují dva tábory, které stojí proti sobě nejen v České republice, ale i v jiných zemích po celém světě. Tady, na jednom neveřejném jednání jedné z pracovních skupin ministerstva zdravotnictví, se zhmotňuje nejdůležitější spor o pojetí boje proti epidemii.

Na jedné straně zastánci promoření, kteří by nemoc nechali projít populací, ochránili slabší a usilovali o kolektivní imunitu bez nutnosti tvrdě zasahovat do normálního života za cenu obrovských ekonomických ztrát. Na druhé straně stoupci „eliminace“ nemoci, snahy maximálně omezit počet případů a udržet epidemii pod kontrolou do doby, než se objeví účinná vakcína.

Koncept promoření bývá opakovaně prezentován jako alternativa přísných opatření, která paralyzují společnost. Zní lákavě – protože většina lidí má bezpříznakový průběh, virus se nechá projít populací a tím společnost získá kolektivní imunitu.

„Celá debata se vede jen o tom, nakolik se má do doby, než bude dostupné očkování, chránit nejzranitelnější populace. Jakékoliv lockdowny, u kterých ostatně nebyla prokázána plošná účinnost, pouze dočasně pozastaví šíření nákazy tím, že omezí pohyb obyvatel. Když se ale lockdown povolí dříve, než je populace imunizována, je na tom společnost stejně jako před ním,“ bude vysvětlovat svůj pohled Vladimír

Černý na jaře 2021. „Nezískáte vůbec nic. Slovo ‚promoření‘ se silně pejorativizovalo. Je to pojem, který získal extrémně negativní konotaci, a to i z politických důvodů.“²

Touto cestou se zkusila vydat Velká Británie i Švédsko. Britové couvli před vyhlídkou na počet obětí, které by si vyžádal další postup bez zavádění zásadních omezení. Britští vědci spočítali, že než by země dosáhla potřebné imunity, došlo by k mnohonásobnému zahlcení kapacit zdravotnického systému a zemřelo by čtvrt milionu lidí. V tu chvíli vláda sáhla k razantním opatřením.

Švédové vytrvali déle, plošná opatření však neminula ani je – často sice v podobě pouhých doporučení, ale i ta měla při vztahu švédské společnosti k vládním autoritám podobný účinek jako tvrdě nařízená omezení v jiných zemích. Švédsko z jarní vlny i tak vyšlo s mnohem větším počtem obětí a vyššími ekonomickými škodami než jiné skandinávské státy, které volily přísnější přístup.

Taky ochrana nejohroženějších skupin obyvatel, v praxi izolace milionů lidí, zůstává jenom teoretickým konceptem, který se v realitě nikomu naplnit nepodařilo. Stále navíc není jisté, jak dlouho získaná imunita vydrží – vypadá to, že jenom pár měsíců. K tomu nebezpečí trvalých následků po prodělané nemoci, jejíž dlouhodobé dopady vědci stále ještě zkoumají. A zaznívají varování, že rozjetá epidemie představuje zásadní riziko: někde mezi potenciálními stamiliony nakažených se může vyvinout mnohem nebezpečnější varianta nemoci a začít se rychle šířit.

„Koncept promoření mohl být zvažován jako alternativa někdy do konce dubna. Každý člověk, který rozumí epidemiologii, potom musel pochopit, že to nepřináší nic dobrého,“ shrnuje Rastislav Maďar svůj pohled na výměnu názorů s Vladimírem Černým.

Už za pár měsíců uslyší od stejného muže stejné argumenty. V té době se republika ocitne pod největším nápořem nemoci: Českem se bude šířit mnohem infekčnější

Rastislav Maďar má za sebou řadu misí v Africe. Dívka na snímku se lékaře bojí, ale drží ho za prst – je zdrojem jejího strachu a zároveň jí poskytuje jedinou oporu (zdroj: twitterový účet R. Maďara)

varianta koronaviru, počty nakažených přesáhnou do té doby myslitelné hranice, robustní zdravotnický systém, udržující zemi před kolapsem, se dostane na hranici svých možností a denně budou umírat stovky lidí. V té době už bude Rastislav Maďar mimo struktury ministerstva, bez šance výrazněji promluvit do dění v zemi a do podoby boje proti epidemii. Vladimír Černý bude naopak jedním z nevlivnějších lidí ve vedení resortu zdravotnictví. Jeho slovo bude hrát zásadní roli při určování dalších kroků.

„Doufám, že je to marginální názor klinika, který nezíská nějakou větší podporu,“ říká si Rastislav Maďar teď, na začátku srpna, po odborné diskusi v rámci jedné skupiny ministerstva.

V lednu tu větu pronese v minulém čase a doplní ještě tři slova: „Ale bohužel ne.“

II.

V první polovině srpna je pořád velký prostor něco udělat. Ale taky nejvyšší čas. Na tomto zasedání Rastislav Maďar nechce vést teoretické debaty o dalším postupu. Potřebuje ho probrat prakticky, najít způsob, jak v reálu změnit situaci v republice. Co pozoruje v posledních dnech, mu dělá velké starosti. „U nás už jsou zjevné příznaky komunitního šíření a hygienické stanice nezasahují,“ shrnuje vedoucí epidemiologické skupiny. „V Praze problém narůstá. Nemají vytrasovaných přes dvacet procent případů, což je jasná hranice pro komunitní šíření, a nic s tím nedělají. Jsou roušky v metru, to je všechno.“

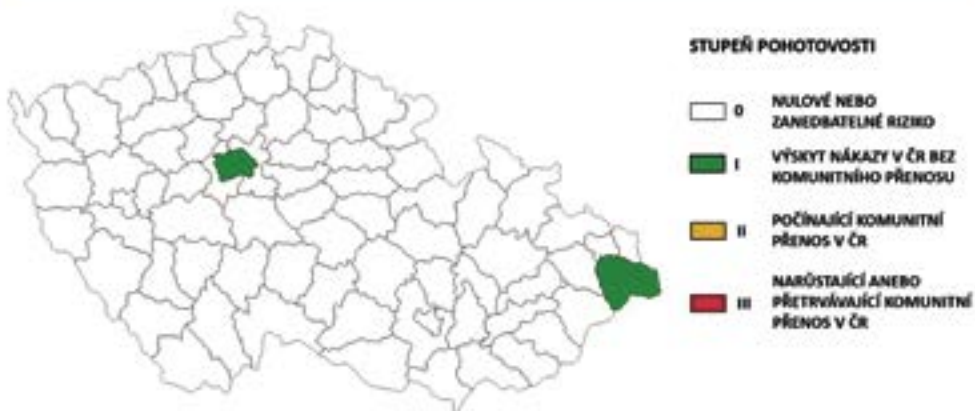
Komunitní šíření uprostřed rodící se dokonalé bouře. OKD a situace na Karvinsku ukázaly nepřipravenost systému. Praha, která by měla mít největší testovací a trasovací kapacity, teď jenom potvrzuje, že projekt chytré karantény nefunguje ideálně a nápor nových případů přestává stíhat. Premiér ale oficiálně vyhlásuje, že je zapotřebí na COVID-19 zapomenout, a politická scéna hledá postoj, který by u veřejnosti přinesl co nejvíc bodů. Lékaři-celebrity dokola opakují, že jarní uzávěra byla zbytečně tvrdá, nebo prostě jenom zbytečná a že virus slábne. Obyvatelé republiky jsou čím dál zmatenější a našťavanější. A do toho se blíží začátek školního roku, konec dovolených, podzim a přesun spousty aktivit do vnitřních prostor, kde se virus šíří snadněji než v létě venku.

Matematika protiepidemických opatření je už od jara stejná – je nutné počkat deset dnů, dva týdny, než začnou zabírat a projeví se na nárůstu nakažených. Teď se blíží polovina srpna. Pokud chce epidemiologická skupina ještě před začátkem září snížit virovou nálož, která koluje v české populaci, musí jednat hned.

Její členové dobře vědí, že 1. září se dají do pohybu dva miliony žáků a studentů. I v relativně dobré epidemické situaci by návrat do škol představoval riziko. Teď ale přichází ve chvíli, kdy se nákaza v republice znovu šíří. „Požár už začíná sílit. Pokud se něco neudělá, otevřením škol se přileje olej do ohně,“ argumentuje Rastislav Maďar. „Je potřeba ten požár udusit tím, že se cirkulace viru v populaci sníží plošným použitím roušek. I když to semafor neukazuje.“

Epidemický semafor měl vládě pomoci, aby situace v zemi zůstala pod kontrolou. V současné podobě a v nynější situaci ho ale docent Maďar pokládá za další příčinu

STUPEŇ POHOTOVOSTI V OBLASTI OCHRANY VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ: COVID-19, okresy ČR, týden č. 33 (7.8. – 13. 8. 2020)

Mapa republiky z hlediska epidemické situace vypadá klidně. Experti ale vidí znepokojující signály.

toho, proč úřady o skutečném stavu šíření epidemie ztrácejí přehled. Systém hodnocení stavu nákazy v jednotlivých okresech má čtyři barvy. Od jeho zavedení na začátku srpna zatím ministerstvo použilo jenom dvě. Celá republika má teď bílou barvu, značící nulové nebo zanedbatelné riziko. Do prvního, zeleného stupně pohotovosti spadá Moravskoslezský kraj, Praha s okolím a občas jeden dva další regiony.

Ministerstvo vyhláší semafor jednou týdně na základě údajů z uplynulých dnů. Stupeň pohotovosti pak platí celý další týden. „I v dobách, kdy dobře funguje, ukazuje věci se zpožděním deseti, čtrnácti dnů,“ vysvětluje nedostatky systému Rastislav Maďar. „Hygieny ale netrasují, nevědí, odkud pochází velká část nákaz. Je vysoká pozitivita PCR testů, je vysoký komunitní výskyt a je zjevné, že ten semafor neodpovídá skutečnosti.“

V epidemiologické skupině probírají znovuzavedení roušek ve společných prostorech, kde se setkávají různé skupiny lidí – v hromadné dopravě, v obchodech, restauracích, v provozovně služeb. Mluví i o rouškách ve školách. V tomto bodu ale od ministra Vojtěcha slyší, že je to neprůchodné: „Říkal mi, že by to bylo potřeba. Ale že to neprojde politicky,“ vysvětluje docent Maďar. Nenajdou ani způsob, jak upravit režim ve školních družinách. Nedává tedy smysl nařizovat roušky ve třídách, když se pak po škole v družině sejdou děti z různých kolektivů. Ve školách tedy odborná skupina zatím roušky nedoporučí.

Další problém je načasování. Skupina navrhuje znovuzavedení roušek prakticky okamžitě. To by mohlo šíření nemoci zpomalit ještě předtím, než se s koncem léta radikálně zvýší pohyb lidí. Chtějí opatření zpřísnit hned v následujícím týdnu, ideálně od 17. srpna. Opět ale slyší, že ani tento návrh nemá šanci na schválení. „Prý že to nepůjde a že to bude politicky komplikované. Tak jsme řekli – dobře, tak aspoň od toho 1. září. Ale potom už přes to nejede vlak,“ shrnuje Rastislav Maďar.

Bude to sice na poslední chvíli, ale svou roli to splní. On sám to jako epidemiolog vidí jako nejzazší ústupek. I tak by ale opatření měla zabránit tomu, aby vypukla katastrofa, která by mohla skončit tisíci mrtvými.

Pondělí 17. srpna

Nově prokázaných případů: 191, aktuálních případů celkem: 3 324, provedených PCR testů: 7 190, hospitalizovaných: 113, pacientů v těžkém stavu: 26, nových úmrtí: 4, úmrtí celkem: 406

I.

První jednání po konci vládních prázdnin. Hned dopoledne zasedá Rada vlády pro zdravotní rizika. Zatím se sešla jenom jednou, na ustavující schůzi na konci července. Na tomto druhém jednání má probrat, jaká opatření začnou v zemi platit od 1. září. Ministr školství členem rady oficiálně není. Dnes si tu ale vedle stálých členů rozkládá na stole své materiály i Robert Plaga. Mají probírat téma, které se nejvíc ze všeho týká jeho resortu – další postup ve školách, protože ty experti označují za nejzásadnější riziko.

Zakládající člen brněnské organizace hnutí ANO je teď už druhý měsíc bez stranické příslušnosti. O legitimaci nejsilnějšího uskupení v zemi přišel v červnu, poté co o zrušení brněnské buňky ANO rozhodl jeho předseda a premiér Andrej Babiš. Reagoval tak na korupční skandál na radnici Brno-střed a spory mezi místními členy. Členem vlády je Robert Plaga dál – přestože má s premiérem spory a Andrej Babiš ho opakovaně kritizuje v mnoha oblastech. Většina politické scény i lidí z oboru ale za ministrem stojí, v kabinetu tedy zůstává.

Ministr školství Robert Plaga
přichází na jedno z letních
zasedání vlády
(zdroj: Úřad vlády ČR)

Plán dalšího postupu v novém školním roce ladí s epidemiologií z ministerstva zdravotnictví už přes měsíc. Nechce opakovat situaci z jara, kdy se o zavření škol dozvěděl dvacet minut předtím, než ho premiér Babiš oznámil na tiskové konferenci. Tehdy měl kvůli jednání vypnuté zvonění na mobilu a až po čase si všiml zmeškaných hovorů od premiéra Babiše i ministra zdravotnictví. Zavolal zpět a Adam Vojtěch mu oznámil rozhodnutí Bezpečnostní rady státu. „Slyšel jsem, že Plagovi neřekli, že mu zavírají školy. Já na to ale říkám, že školy zavírá a otevírá ministerstvo zdravotnictví,“ vrací se ministr školství k hektickým jarním měsícům a k výtkám, že jenom opožděně reagoval na vývoj v zemi i ve školství. „Já jsem prostě respektoval epidemiologická doporučení. A platilo to celé jaro. Protože těch lidí, co říkají, že epidemii rozumí, se ve veřejném prostoru objevilo spoustu.“

Teď už se chtějí připravit na všechny varianty, nechtějí improvizovat jako v březnu. Pro školy mají připravený manuál k různým situacím, které by od září mohly nastat. Jeho tým čeká jenom na posvěcení od Rady vlády pro zdravotní rizika. Pak instrukce zamíří do datových schránek tisíců škol po celé republice.

II.

Poprvé se o rouškách ve školách začali bavit na konci července. Ministr Plaga tehdy na jednom z úvodních jednání, kde se diskutovalo o omezeních v novém školním roce, opakoval svůj častý argument: „Ta opatření nemůžou být jenom ve školách, to je nekomunikovatelné. Proč jenom ve školách, když potom ta děcka a všichni ostatní budou všude jinde chodit bez roušek?“

„To se bude vyvíjet v průběhu podzimu,“ slyšel tehdy od docenta Maďara. „Nejpozději na konci září ty roušky stejně budou všude.“

Shodují se na principu semaforu – zavádění protiepidemických opatření podle situace v jednotlivých regionech. V srpnu ještě ladili podrobnosti. Komunikace s týmem Rastislava Maďara jde hladce, se zbytkem ministerstva zdravotnictví je to horší. „Zdravotnictví v té době moc nefungovalo,“ popisuje ministr Plaga. Doba dovolených úřad Adama Vojtěcha ještě zpomalila. Opakují podněty, urgují, čekají na odpověď.

Ministerstvo školství nakonec manuál dotáhlo a ještě včera si Robert Plaga potvrdil definitivní plán při večerním telefonátu s ministrem zdravotnictví Vojtěchem. „Kolegové mají na ministerstvu v ruce dohodnutou verzi manuálu, doprovodné materiály, standardy distanční výuky. Čekají s červeným tlačítkem jenom na to, až mávnu, že je to schválené,“ vysvětluje ministr Plaga.

III.

Roušky se budou zavádět podle semaforu v okresech, kde bude situace nejhorší. Tak zněla původní domluva. Na této verzi pracovali experti z ministerstva školství a zdravotnictví celé týdny. Teď ministr Adam Vojtěch na zasedání vládní rady ohlašuje zásadní změnu. Navrhuje platnost opatření na celém území – povinnost nosit roušky má být plošná.

Jedno z prvních jednání mezi zástupci ministerstev zdravotnictví a školství o pravidlech v novém školním roce na konci července (zdroj: twitterový účet A. Vojtěcha)

„Že by mě to těšilo, to tedy ne, když odpracujete měsíc a půl. A máte dohodu, že to bude podle semaforu,“ říká ministr školství a snaží se zjistit, proč jejich večerní domluva s Adamem Vojtěchem najednou padla. Ministr zdravotnictví to označuje za preventivní opatření v hromadné dopravě, v obchodech, na úřadech, v nákupních centrech a taky ve společných prostorách škol.

„Nějak se debatovalo, že by bylo dobře to udělat,“ popisuje Adam Vojtěch, jak se plošná povinnost nosit roušky ve školách i jinde objevila v konečném stanovisku jeho úřadu. Bylo to na poslední chvíli, na ranní poradě vedení ministerstva před zasedáním vládní rady. „Teď úplně nevím, kdo s tím přišel. Pak se tam šlo s tímhle stanoviskem,“ dodává.

„Na rovinu říkám – je rozdíl, jestli si natáhnete roušku na půlhodiny do obchodu, nebo v tom sedíte šest hodin ve škole. To bylo nevyvážené a školství v tomhle bylo bité,“ přiznává ministr Plaga. Návrh Adama Vojtěcha na zasedání rady nerozporuje. Opatření se netýká jenom škol, má platit i jinde. Robert Plaga ho bere jako obecnou přípravu, která by měla zabránit dalšímu nástupu nemoci.

Po skončení tiskového brífinku sedá ministr školství do auta a spěchá zpět do úřadu. Ještě z jednání rady pro zdravotní rizika psal SMS svému týmu. Připravený materiál rozesílat nemají. Dokument musejí narychlo upravit v souladu s tím, co rada schválila. Už ne semafor, ale povinné nošení roušek všude v republice – všude ve školách s výjimkou tříd. Do škol míří aktualizovaný manuál ještě týž den odpoledne.

Středa 19. srpna

Nově prokázaných případů: 313, aktuálních případů celkem: 3 368, provedených PCR testů: 7 537, hospitalizovaných: 108, pacientů v těžkém stavu: 24, nových úmrtí: 3, úmrtí celkem: 409

I.

„Vzorová situace vypadá následovně: žák má po cestě na autobus či tramvaj roušku sundanou, ve voze hromadné dopravy si ji nasadí, cestou ze zastávky ke škole si roušku sundá, při vstupu do budovy si ji nandá, při pobytu ve třídě ochranu úst a nosu mít nemusí, při cestě ze třídy na toaletu (i v průběhu výuky, kdy jsou ostatní děti v učebnách) si roušku zase nasadí, stejně jako při cestě na oběd, kdy ale při samotné konzumaci opět roušku nasazenou mít nemusí.“³ Internetový deník Echo 24 popisuje, jak se budou nová pravidla aplikovat v praxi. Variací na stejné téma se v českém veřejném prostoru objevilo nepočítaně.

Už na jaře čelila vláda kritice kvůli nejasnostem v přijatých opatřeních. Symbolem nezvládnuté komunikace se stala březnová diskuse kolem otevírací doby v obchodech. Hodiny, které kabinet vyhradil pro seniory, poté měnil hned třikrát během čtyř dnů. V dubnu to byla zase debata kolem otevírání psích salonů, kdy se ministr zdravotnictví s ministrem průmyslu dohadovali přes média, jestli jde o živnost, nebo o provozovnu.

„Tati, co blbnete?“ Také vicepremiér Jan Hamáček čelí otázkám svých dvou synů, když se s nimi vidí poprvé po zasedání vládní rady pro zdravotní rizika. I oni argumentují stejným popisem konkrétních situací, které potkají žáky a studenty při každodenní cestě do školy i při samotném vyučování. Roušky nasadit – sejmut – znovu nasadit – znovu sejmut.

Ministr vnitra se snaží vysvětlit logiku přijatého opatření dvěma synům doma, Adam Vojtěch objasňuje uvažování svého ministerstva celé republice. Resort argumentuje, že nošení roušek snižuje riziko nákazy až pětinasobně a že opatření platí v místech, kde se dá předpokládat víc lidí na malém prostoru a není zde šance udržovat potřebné rozestupy. „Končí doba léta a 1. září nastane období, kdy se vrátíme do práce a děti do škol, bude se více migrovat,“ vysvětluje hlavní hygienička Jarmila Rážová. „Budeme se stýkat, jak mladí, tak staří. Zvyšuje se pravděpodobnost bez roušek přenosu nákazy [sic]. Začne od října období, kdy se vyskytují další respirační nákazy, a přichází období chřipky. Opatření je prevencí i těchto přenosů.“⁴

II.

„Faktem bezesporu je, že nošení roušek je základní preventivní nástroj pro zamezení šíření této nemoci.“⁵ Adam Vojtěch zveřejňuje detailní podobu opatření, která přijala v pondělí vládní rada. Prohlášení o ochraně dýchacích cest se ale v přímém přenosu mění v ministrův boj s vlastní rouškou. Vůbec mu nesedí, padá mu pod nos. Během proslovu si ji musí opakovaně posouvat zpět.

Detaily fungování škol od září oznamují ministři školství a zdravotnictví s hlavní hygieničkou na úterní tiskové konferenci. Zleva Adam Vojtěch, Robert Plaga a Jarmila Rážová (zdroj: twitterový účet A. Vojtěcha)

Sněmovna od rána jedná o změnách, které by provázely konání voleb během pandemie. Debata je dlouhá. Ministr svolává tiskovou konferenci k upřesnění nových pravidel do atrie Poslanecké sněmovny. Oproti původním plánům z pondělí přibyla v konečné verzi i povinnost nosit roušky v restauracích. Na tiskové konferenci po pondělním zasedání Rady vlády pro zdravotní rizika argumentoval ministr Vojtěch tím, že při konzumaci jejich nošení nedává smysl. Konečná střeďeční verze stanovuje roušky i v restauracích, na konzumaci jídla a pití uděluje výjimku.

Další změna, kterou kritizují opoziční strany, třeba předseda Pirátů Ivan Bartoš: „Já už fakt nevím. V pondělí vláda ohlásí plošné roušky pro všechny mimo restaurace. Dneska zase povinné roušky v restauracích ‚mimo dobu konzumace‘. Jsem rád, že si @adamvojtechano uvědomuje, že řízek rouškou neprotlačíš.“⁶

Výjimky zabírají ve čtyřstránkovém nařízení celou jednu čtvrtinu. V jejich výčtu využili ministerští úředníci skoro všechna písmena abecedy, od *a* až po *x*.

„Celková čísla za republiku jsou bezesporu vyšší, než byla před několika měsíci. Dnes se pohybujeme v průměru dvě stě padesát až tři sta nově nakažených denně,“ vysvětluje ministr důvody pro zpřísnění. „Dá se očekávat, že se začátkem školního roku a větší sociální interakcí mezi lidmi, s nástupem dvou milionů žáků a studentů do škol, že ta čísla můžou růst. A proto jsme se rozhodli k tomuto opatření.“⁷

III.

Říká se, že nic není starší než včerejší noviny. Aktuální situace v republice ale předčí i toto rčení. Vládní postoj se vyvíjí tak překotně, že neplatí ani informace odvysílaná před pár minutami.

Zpravodajská ČT24 zařazuje tiskovou konferenci ministra zdravotnictví ze záznamu, hned po skončení přenosu ze Sněmovny. Adam Vojtěch právě oznamuje z televizní obrazovky přijatá opatření, ale už v tu chvíli nastává obrat. Tím, kdo se staví proti závěrům rady pro zdravotní rizika, je její předseda – premiér Andrej Babiš.

V době, kdy se ve vysílání ČT24 objevuje tisková konference Adama Vojtěcha, už má za sebou ministr zdravotnictví několik rozhovorů s předsedou vlády. „Chtěl některé věci vysvětlit, proč je to takto. Některé věci mu tam nedávaly smysl,“ popisuje Adam Vojtěch. Andrej Babiš nerozumí, proč opatření zavádět plošně.

Už odpoledne se proti jejich podobě ozývá i opozice: „Před třemi týdny ministr Vojtěch slavnostně představil ‚semafor‘, podle něhož prý stát bude zavádět nová opatření. Dnes, když je skoro v celé republice semafor bílý, zavádějí se roušky zase plošně, včetně restaurací a kadeřnictví. Nedává vám to smysl? Nevadí. To nikomu,“ píše předseda nejsilnější opoziční strany na sociálních sítích.⁸

Premiér kritiku veřejnosti vnímá a chce zasáhnout. „Já jsem se k tomu paradoxně vyjádřil úplně stejně jako Fiala, ve stejný den,“ připomíná Andrej Babiš prohlášení předsedy ODS. „Protože to nedávalo logiku.“

Na ráno svolává premiér na Úřad vlády další schůzku rady pro zdravotní rizika a má v úmyslu přijatá opatření ještě jednou probrat. Předtím ale chce jednat s ministrem, centrálním řídicím týmem a odbornými skupinami ministerstva zdravotnictví.

IV.

Začátek obratu v postoji úřadů k rouškám může celá země sledovat skoro v přímém přenosu. Tématem nových omezení platných od 1. září zahajuje Česká televize svou hlavní zpravodajskou relaci. V živém vstupu zdůvodňuje nutnost zpřísnění hlavní

Andrej Babiš při rozhovoru s novináři (zdroj: facebookový účet A. Babiše)

hygienička Jarmila Rážová: „Vycházíme ze stavu, že 1. září – a to je ten hlavní důvod – se vrátí z dovolených, z prázdnin velké množství lidí, nastane migrace, a zejména opatření ve veřejné dopravě, nošení roušek na celém území republiky má určité význam právě ten bariérový a preventivní.“⁹

Půlhodinu poté přichází mimořádná zpráva, že premiér Andrej Babiš bude s ministrem Vojtěchem o povinnosti nosit roušky ještě jednat. ČT slibuje vyjádření předsedy vlády ještě v průběhu relace.

„Já musím říct, že jsem trochu v šoku, co vypadlo z ministerstva zdravotnictví. Vůbec se mi to nelíbí,“ říká premiér během rozhovoru v závěru Událostí, když s lehkým úsměvem stojí před vchodem do Strakovy akademie. „Proto jsem si na zítra pozval pana ministra a celý ten tým, co o tom rozhoduje, protože když jsem viděl ten nekonečný seznam výjimek, kterým úplně nerozumím, tak to musím nějak probrat.“¹⁰

V.

Premiér a zároveň předseda Rady vlády pro zdravotní rizika zpochybňuje závěry ze zasedání, které řídil. Účastníci pondělní schůzky si v hlavě přehrávají průběh jednání a srovnávají postoje Andreje Babiše s jeho slovy z dnešního večera. „Asi pan premiér možná neznal ten úplný detail, tak jak to opatření bylo vydáno,“ váhá ministr zdravotnictví Adam Vojtěch, když hledá důvody premiérový reakce.

Ani ministr školství si nevybavuje debatu s argumenty pro přijetí navrhovaných opatření nebo proti němu. „Diskuse tam byla. Ale že by tam proběhlo, tak to pustíme, tak to nepustíme, to opravdu ne,“ popisuje průběh projednávání Robert Plaga. „On se na to premiér sice čtyřikrát pětikrát ptal pořád dokola, ale to je normální.“ Ministr školství neměl pocit, že by premiér úplně souhlasil, ale odmítnutí z jeho strany nezaznělo: „Nebylo to jednoznačné, jasně, máte pravdu“. Byla to taková bramboračka okolo.“

Vicepremiér a předseda koaliční ČSSD Jan Hamáček naopak průběh jednání za jednoznačný považuje: „Problém pana premiéra občas je, že ne úplně sleduje, o čem se na tom zasedání jedná,“ popisuje. „On se až potom z mediálních reakcí dozvěděl, co všechno tam bylo.“

V každém případě rada zasedá ve čtvrtek znovu, znovu se stejným tématem jako v pondělí. Premiérovo vyjádření ale naznačuje, že po sedmdesáti hodinách může být výsledek zásadně odlišný.

VI.

Zrovna přiletěl do Chorvatska. Rodina Rastislava Maďara je tady už celý týden, teď se k nim připojuje i on. Domluvili se, že si na konci prázdnin užijí aspoň pár dnů, bez neustálého vyzvánění jeho telefonu.

Teď ale ještě pípne zpráva. Píše Adam Vojtěch. „Že musím akutně do Prahy, že premiér svolal setkání na druhý den, že je nervózní z těch roušek, že je z toho podrážděný,“ shrnuje Rastislav Maďar obsah SMS od ministra zdravotnictví.

„Omlouvám se, pane ministře. Nemůžu přijet. Teď jsem dojel na tři dny za rodinou a nejsem schopen se vrátit zpátky,“ odepisuje ministrovi. Kdyby byl v Chorvatsku autem, asi by to teoreticky připadalo v úvahu. Cesta letadlem ho ale zbavila nutnosti volit mezi pocitem povinnosti a rodinou. Prostě nemá jak se dostat zpátky do Prahy včas. Jednání na vládě má být už zítra ráno.

Ministr ještě odepisuje, že zítra půjdou na schůzku s premiérem se všemi odbornými skupinami.

„Věřím, že se to všechno podaří obhájit,“ odepisuje Rastislav Maďar. Důvody pro zavedení navrhovaných opatření jsou zřejmé. Přesvědčit o nich i Andreje Babiše by neměl být problém.

Čtvrtek 20. srpna

Nově prokázaných případů: 246, aktuálních případů celkem: 3 369, provedených PCR testů: 8 167, hospitalizovaných: 116, pacientů v těžkém stavu: 24, nových úmrtí: 3, úmrtí celkem: 412

I.

Adam Vojtěch přichází do Strakovy akademie. Je připravený hájit opatření, která předtím schválil jeho tým, i když ví, že premiér bude tlačit na změnu. Večerní vyjádření Andreje Babiše v televizi bylo jasné. I Adam Vojtěch svůj postoj avizoval ještě včera. Po deváté večer zveřejnil na twitterovém účtu mapu Evropy s vyznačenými zeměmi, kde platí povinnost nosit na veřejnosti roušky. „Roušky jsou za hranicemi zcela normální. V drtivé většině států jsou buď povinné, nebo doporučené ve vnitřních prostorách a veřejné dopravě, někde dokonce i venku. ČR tak není v tomto opatření žádnou výjimkou,“ napsal ministr.¹¹

Nečeká ho lehké jednání. „Nebral bych to tak, že to bylo nějak extrémně jiné než v těch problémových situacích, které už jsme řešili,“ popisuje Adam Vojtěch poslední rozhovory s premiérem. „Já bych řekl, že byl relativně standardně emotivní.“

Dovede si představit, jak budou následující desítky minut vypadat. Nebudou to příjemné chvíle. Věří ale, že premiér nakonec na názor expertů dá – jako celé jaro. Andrej Babiš už možná nevnímá krizi tak vážně jako v dubnu, Adam Vojtěch ale nepochybuje, že tenhle základní princip – respektování odborných názorů – se nemění.

I premiér přiznává, že proti názoru expertů nepůjde. „Já bych samozřejmě neříkal něco jinýho. Já se na to necítím povoláný, abych do toho mluvil,“ říká Andrej Babiš. „Já jsem chtěl vědět, jak to je.“

Ještě ráno probírá tým ministerstva zdravotnictví během přípravy na tuhle schůzku hlavní body. Ministr nechtěl ponechat nic náhodě. Znovu prošli důvody, proč prosazují přísnější opatření. Když teď premiérovi jednohlasně zopakují argumenty pro zavedení roušek, Andrej Babiš bude jejich postoj respektovat. „Posvětí to. Možná nebude souhlasit. Ale pak se bude zase moct odkázat na to, že to všichni odborníci podporují a on to tedy taky podporuje,“ říká Adam Vojtěch.

II.

Adam Vojtěch čekal mnohé, tohle ale ne. Byl připravený na premiérův nátlak. Počítal s tvrdým jednáním, během kterého budou muset obhájit společný postoj z minulých dnů. Všechno se nakonec vyvinulo jinak: „Bylo to překvapení. Čekal jsem, že budou stát víc za mnou a za naší myšlenkou.“

Profesoři, hygienici, epidemiologové, experti na intenzivní medicínu, vojáci z projektu chytré karantény. Jeden po druhém čelili premiérovým otázkám. A někteří z ministerských nejbližších spolupracovníků odpovídali úplně opačně, než Adam Vojtěch předpokládal. Oproti tomu, co od nich slyšel ještě před pár desítkami minut na ministerské poradě, otočili o sto osmdesát stupňů: „Ti odborníci, kteří měli názor prezentovat, ho neprezentovali. Já jsem zůstal sám jako voják v poli,“ shrnuje ministr průběh uplynulých minut.

Roušky do škol schválili až před posledním zasedání rady pro zdravotní rizika. Jinak ale všechna opatření vznikala u něj na ministerstvu ve shodě odborníků, které kolem sebe shromáždil. Těch odborníků, kteří teď premiérovi říkají opak. Nevěřil vlastním uším, když popírají jejich shodu z ranní rady.

Obchody, kadeřnictví a další služby, restaurace – to všechno zařadili společně do seznamu míst, kde zavádějí roušky povinně. Teď jeden po druhém opakuje, že stačí hromadná doprava, zařízení sociálních služeb a úřady. „Někteří ten názor skutečně upravili na tom jednání s panem premiérem, což je o to větší překvapení, nebo zklamání. Pak se musí člověk ptát jich, proč tomu tak bylo,“ dodává Adam Vojtěch.

III.

„No jo, no. To tak bylo,“ shrnuje ranní schůzku s premiérem hlavní hygienička Jarmila Rážová. V resortu zastává pozici na úrovni náměstka ministra, od jara je u všech klíčových jednání. Ještě před pár hodinami obhajovala v televizi zavedení povinného nošení roušek v celé republice. Před premiérem ho ale nepodpořila ani ona. „Došlo k nějaké diskusi obecně – hlavně mezi odborníkama. A pak se to celý nějak přehodnotilo,“ vysvětluje dění posledních několika desítek minut.

Na průběh jednání s Andrejem Babišem si už za těch pět měsíců od poloviny března zvykla. Jeho razantní styl ve chvílích, kdy je nespokojený, bere skoro jako samozřejmost: „To už člověk ani nevnímá.“ Tahle schůzka je ale jiná než ostatní. „Příjemný to tedy nebylo, to musím říct,“ přiznává Jarmila Rážová. „Kladly se nám otázky vysloveně na tělo.“

Premiér se každého z centrálního řídicího týmu chytré karantény i z jednotlivých odborných skupin ministerstva zdravotnictví ptá na hodnocení situace. Hlavní hygienička mluví o tom, že situace není nijak hrozivá, že neregistrují zase tolik kontaktů na jednoho nakaženého. Hlásí, že chytrá karanténa funguje, že všechno mají pod kontrolou, stíhají. Oznamuje, že mají připravená záložní call-centra pro případ, že by pozitivních přibýlo.

Ministr argumentuje zápisy z porad expertních skupin, předčítá jejich závěry přítomným členům. Ti ale najednou říkají něco úplně jiného, než od nich slyšel ještě před několika chvílemi na ranní poradě ministerstva. Neshody lidí z klíčového úřadu

Porada vedení ministerstva zdravotnictví s řediteli krajských hygienických stanic. Po levé ruce Adama Vojtěcha sedí hlavní hygienička Jarmila Rážová a velitel vojenské složky řízení chytré karantény Petr Procházka (zdroj: twitterový účet A. Vojtěcha)

štvou i premiéra Babiše. „Mě to jako rozčilovalo. Nebylo to ani fér. Tomu ministrovi řekli, že to je takhle, a na tom jednání... A já jsem na ně nenaléhal. Já jsem říkal : „Ttak si to rozmyslete.““

Atmosféra je ale napjatá. „Takových jednání jsme zažili hodně – intenzivních a exponovaných,“ popisuje Adam Vojtěch. „Ale bylo to jedno z těch jednání, který bylo skutečně exponovaný.“

Premiér kladé otázky jednotlivým členům expertních týmů z ministerstva zdravotnictví. „Většina z nás se postavila za to, že tak tvrdá opatření, jak se původně navrhovalo, nejsou potřeba,“ rekapituluje závěry Jarmila Rážová.

„Adam Vojtěch měl od všech těch týmů, od těch skupin podepsáno, že ty roušky zkrátka budou všude. A já jsem se jich na tom jednání ptal. A nikdo s tím nesouhlasil,“ shrnuje průběh jednání premiér Babiš. Lidi z odboru hlavní hygieničky, šéfové expertních skupin, všichni vyjadřují pochybnosti o tom, že je nutné znovu zavádět plošné nošení roušek v původně navrhovaném rozsahu.

„Proti byl [Jan] Marounek, proti byla Rážová, proti byl Černý,“ vypočítává Andrej Babiš. „Všichni byli proti, zkrátka to ministerstvo zdravotnictví nemělo jednotnou pozici. Oni ho podrazili, Adama. Všichni.“

IV.

Ranní setkání s experty skončilo jednoznačným výsledkem – roušky se plošně zavádět nebudou. Teď Andrej Babiš zahajuje zasedání Rady vlády pro zdravotní rizika,

kteřá má vynést definitivní verdikt. Hned na úvod se premiér obrací na ministra zdravotnictví. „To jste mi vůbec neřekl, že to chcete zavést i v obchodech. To je nesmysl.“

Celé léto se v Česku odehrává veřejná debata o rozměrech hrozby, kterou nemoc COVID-19 představuje. „Koronavirus je třeba zlehčovat a je třeba odrouškovat společnost – to byly titulky médií,“ říká ministr zdravotnictví Adam Vojtěch. Cítí, že důsledky téhle debaty se projevují i teď a tady, v téhle místnosti na jednání špiček státu o tom, jaká opatření proti koronaviru budou potřeba.

„Veřejnost musí být zmatená. Vidí rozhovor s jedním profesorem, ten říká něco. Pak rozhovor s druhým profesorem, který říká úplně něco jiného. Je to pak skutečně komplikované,“ vysvětluje ministr zdravotnictví. „Důvěra k politikům bude vždycky menší než k lékařům a lidem, kteří se honosí profesorskými tituly. Pak je pro nás politiky velmi obtížné někoho přesvědčovat, že má smysl tato opatření zavádět.“

Debata z uplynulých měsíců se teď v koncentrované podobě opakuje i v zasedací místnosti ve Strakově akademii. Letní snaha přesvědčit miliony obyvatel země se tady změnila ve snahu získat na svou stranu jediného, ale absolutně klíčového muže – premiéra země. Teď se láme chleba. Na zasedání ale nezaznívá názor jedné odborné kapacity proti názoru druhé. Osamocený ministr čelí prakticky jednomyslnému odmítnutí všech klíčových mužů a žen z vlastního resortu.

„Na základě mediálního tlaku a vzhledem k tomu, že pan premiér vystoupil a řekl něco ve smyslu ‚to jsem ani nevěděl, co to je za hloupost‘, tam nějaký diskusní blok, kterej by to zpochybňoval, prostě nebyl. Ministr to hájil a ostatní měli pozici ‚počkáme, co z toho vyleze‘,“ popisuje průběh zasedání vládní rady hejtman Jiří Běhouněk, který na ní zastupuje vedení kraje.

V pondělí prakticky ve stejném složení nová omezení schválili. Teď Andrej Babiš prosazuje, aby klíčové části zase zrušili. Tohle jednání je zároveň poslední šancí nová omezení v původním rozsahu ještě zachránit. Adam Vojtěch argumentuje prevencí, rouškou jako obecně uznávaným symbolem opatření, která fungují a nebolí ekonomiku: „Že roušky jsou smysluplné řešení, věděli všichni. Byli jsme v tomhle ohledu průkopníci. Tím spíše měli odborníci tento návrh podporovat a stát za ním.“

Plošná opatření v obchodech, školách, ve službách a restauracích ale znovu nehájí nikdo kromě něj. „Jste u stolu s deseti nebo patnácti lidmi... Možná že jsem na tom měl víc trvat a jít proti všem,“ přemítá Adam Vojtěch. „Ale je to velmi komplikované.“ V palbě opakovaných dotazů a argumentů ze strany Andreje Babiše je sám. Jeho opakované zdůrazňování prevence nemá šanci uspět – obzvlášť když se nikdo z expertů k názoru svého ministra nepřidává.

„Ve chvíli, kdy tam jsou ti lidé od toho, aby ten názor podpořili odborně, a oni ho podpořit nechťejí, protože si o něm myslí něco jiného, je to i pro tvrdého ministra složitá situace. Pro Adama Vojtěcha obzvlášť, v té pozici, v jaké to s premiérem měli celou dobu hozený,“ shrnuje Robert Plaga.

Ani na tomto jednání nezaznívá žádné varování, že by se situace mohla prudce zhoršit, že obnovení plošné povinnosti nosit roušky je zásadním krokem, který by mohl nepříznivý vývoj epidemie zvrátit. „Nikdo nevystoupil a neřekl: ‚Jestli to nezavedeme, tak bude průser a podělá se to.‘ To tam prostě nezaznělo. Na žádném